

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Ayahuasca a její užívání českou komunitou

Karolína Poláčková

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Karolína Poláčková

Hospodářská politika a správa
Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Ayahuasca a její užívání českou komunitou

Název anglicky

Ayahuasca and its use by the Czech community

Cíle práce

Cílem práce je zjistit, z jakých důvodů užívají Češi ayahuascu, halucinogenní nápoj používaný především v peruánské Amazonii, a to pomocí údajů z odborné literatury a vlastního kvalitativního výzkumu. Hlavní výzkumnou otázkou je:

- Jaké jsou hlavní důvody Čechů pro užívání ayahuasci?

Podotázkami jsou:

- Jak vypadá ceremonie v Peru a jak v České republice?
- Jaké pozitivní vlivy má ayahuasca při léčbě tělesných a duševních onemocnění?
- Jaké negativní vlivy může mít užívání ayahuasci?
- Jak se zvýšil/zvyšuje turistický ruch v Peru a dalších oblastí, do kterých turisté jezdí za účelem užití ayahuasci?

Metodika

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První část, teoretická, bude formulována na základě studia odborné literatury, odborných článků a monografií. Praktická část bude vycházet zejména z metod kvalitativního výzkumu. Hlavní metodou sběru dat bude interview, konkrétně semistandardizované interview.

Doporučený rozsah práce

50 NS

Klíčová slova

ayahuasca, Amazonie, Czech community, šamanismus

Doporučené zdroje informací

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

KUCHAŘ, Jiří. Ayahuasca aneb tanec s Bohy. Praha: Eminent, 1998. ISBN 80-85876-70-1.

LUNA, Luis Eduardo. Vegetalismo: Šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie. Praha: DharmaGaia, 2002. ISBN 80-86685-02-0.

MAJEROVÁ, Věra a Emerich MAJER. Kvalitativní výzkum v sociologii venkova a zemědělství část I. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2006. ISBN 80-213-0507-X.

METZNER, Ralph. AYAHUASCA jako lék. Olomouc: Fontána, 2018. ISBN 978-80-7336-931-6.

POLARI DE ALVERGA, Alex. Prales vizí. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-887-3.

REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

ZELENÝ, Mníslav. Malá encyklopedie šamanismu. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-276-6.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Tereza Hejzlarová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 11. 2. 2020

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 2. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Ayahuasca a její užívání českou komunitou" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21.03.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Tereze Hejzlarové, Ph.D., za cenné rady a vstřícnost při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům za jejich ochotu a čas.

Ayahuasca a její užívání českou komunitou

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá užíváním ayahuascy, psychotropního nápoje s tradičním využitím zejména v oblasti peruánské Amazonie, českou komunitou. Hlavním cílem práce je zjistit, z jakých důvodů užívají Češi ayahuascu. Práce je rozdělena na dvě části. K hlubšímu pochopení problematiky jsou v první části práce vymezeny pojmy související s ayahuascou a jejím užíváním. Druhou částí práce je praktická část, která je zaměřena na vlastní kvalitativní výzkum. V rámci tohoto výzkumu byly provedeny polostrukturované rozhovory s několika respondenty, na základě kterých byly zodpovězeny výzkumné otázky. Praktická část práce vysvětluje, jak vypadá příprava na ceremonii, jak probíhá ceremonie v České republice a v Peru, jaké jsou důvody Čechů k účasti na ayahuascových ceremoniích, jak se účastníci cítili po ayahuasce, jaký může být léčebný potenciál ayahuascy a jaké problémy může představovat šamanský turismus.

Klíčová slova: ayahuasca, ayahuasqueros, vegetalismo, šamanismus, halucinogenní nápoj, psychotropní látka, česká komunita, ceremonie

Ayahuasca and its use by the Czech community

Abstract

This bachelor thesis deals with the use of ayahuasca by the Czech community, a psychotropic brew used mainly in the Peruvian Amazon area. The main aim of the work is to find out why Czech people use ayahuasca and what are their reasons to join the ceremonies. The thesis is divided into two parts. First, there are defined terms related to ayahuasca and its use for deeper understanding of the issue. Second, there is a practical part of the thesis. It is focused on qualitative research. As a part of the research there were conducted semi-structured interviews with several respondents. The conclusion of the research was supported by the answered questions of the respondents. The practical part of the thesis explain how the preparation for the ceremony works, what is the process of ceremony in the Czech Republic and Peru like, what are the reasons of Czech people to participate in ayahuasca ceremonies, how the participants felt after using ayahuasca, what the therapeutic potential of ayahuasca could be and what are the problems of shamanic tourism.

Keywords: ayahuasca, ayahuasqueros, vegetalismo, shamanism, hallucinogenic brew, psychotropic substance, Czech community, ceremony

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Adekvace metod.....	12
2.2 Představení respondentů.....	13
3 Literární rešerše	15
4 Teoretická část.....	19
4.1 Šamanismus.....	19
4.1.1 Šamanismus Amazonie.....	20
4.1.2 Mestický šamanismus	21
4.1.3 Šamanské léčení v Jižní Americe	22
4.2 Šaman.....	22
4.2.1 Iniciace šamana.....	23
4.3 Ayahuasca	24
4.3.1 Historie ayahuascy	25
4.3.2 Rozšíření ayahuascy mimo kmeny	26
4.3.3 Chemické složení ayahuascy	26
4.4 Ayahuascová ceremonie.....	27
4.4.1 Zpěvy Ícaros	29
4.5 Účinky ayahuascy	29
4.5.1 Negativní účinky ayahuascy	31
4.6 Léčebný potenciál ayahuascy.....	32
4.7 Situace dnes a šamanský turismus	33
4.8 Uzdravovací centra.....	34
4.9 Ayahuasca na území České republiky.....	36
4.9.1 Užívání ayahuascy v České republice	37
4.9.2 Legální status ayahuascy v České republice.....	37
5 Praktická část	39
5.1 Příprava na ceremonii	39
5.2 Průběh ceremonie v České republice	40
5.3 Průběh ceremonie v Peru	44
5.4 Motivace účastníků	46
5.5 Pocity účastníků	47
5.6 Léčebný potenciál ayahuascy.....	49
5.7 Šamanský turismus.....	50
6 Diskuze	51

7 Závěr.....	55
8 Seznam použitých zdrojů	57
9 Seznam tabulek a obrázků	61

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá ayahuascou a jejím užíváním českou komunitou. Ayahuasca je název pro liánu rostoucí v amazonském pralese, ze které se s pomocí dalších rostlin vyrábí stejnojmenný halucinogenní nápoj. Přestože má ayahuasca původ v Peru, je nápoj hojně užíván i v Kolumbii, Ekvádoru anebo Brazílii, kde je užíván církevní organizací Santo Daime. Ayahuasca byla a dodnes je součástí šamanského léčitelství v Jižní Americe. Původně bylo užívání ayahuascy vyhrazeno pouze pro domorodé obyvatele amazonského pralesa, ale v současné době je v důsledku narůstající popularity tohoto nápoje jeho užívání rozšířeno do jiných kontinentů, včetně Evropy. Ayahuasca je užívána v rámci tří kontextů, v tradičním, neošamanském a náboženském. V tradičním pojetí je ayahuasca aplikována šamany domorodých amazonských kmenů, v neošamanském kontextu je užívána obyčejnými lidmi a v tom náboženském synkretickými církvemi, jako je například již zmíněná brazilská církev Santo Daime. V neošamanském kontextu je ayahuascový nápoj podáván zejména v uzdravovacích centrech, jejichž popularita a návštěvnost narůstá. Uzdravovací centra jsou budována především v Peru, do kterého dojíždějí turisté za ayahuascovým zážitkem. Zájem o ayahuascu se nezvyšuje pouze v důsledku zájmu turistů a potencionálních účastníků ayahuascové ceremonie, ale také v důsledku výzkumu léčebného potenciálu ayahuascy západní vědou.

První část bakalářské práce je věnována teorii. První kapitola teoretické části vysvětluje pojem šamanismus, jeho původ, rozšíření a znaky. Následně jsou vysvětleny pojmy amazonský šamanismus a amazonský mestický šamanismus. Ayahuasca je součástí šamanského léčení, a proto je další podkapitola věnována šamanskému léčení v Jižní Americe. Druhá kapitola teoretické části se věnuje osobě šamana, který zastává v léčitelství velmi důležitou roli. Jsou zde vysvětleny funkce a role šamana, jeho techniky a iniciace šamana. Třetí kapitola teoretické části se zabývá ayahuascou. Ayahuasca je zde nejprve charakterizována a jsou uvedeny první zmínky o ní. Přestože má její užívání původ v amazonském šamanismu, je rozšířeno i mimo domorodé amazonské kmény, což je zmíněno v další podkapitole. Dále je uvedeno chemické složení ayahuascy, protože sama nemá halucinogenní účinky a k přípravě nápoje jsou zapotřebí další rostliny. Následně je zmíněna ayahuascová ceremonie, účinky ayahuascy a její léčebný potenciál, kterým se v posledních letech zabývá mnoho vědců. Ayahuasca je v dnešní době populární pro mnoho turistů, kteří za ní dojíždějí do Jižní Ameriky, čehož ovšem využívají

podvodníci, tzv. pseudošamani. Problematice šamanského turismu a pseudošamanismu je věnována čtvrtá kapitola teoretické části. V páté kapitole teoretické části jsou zmíněna uzdravovací centra, v jakých zemích se nacházejí, kolikadenní pobyty nabízejí, jaká je cena za pobyt a jak v uzdravovacích centrech probíhají ceremonie. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na užívání ayahuascy v České republice a na legální status ayahuascy na našem území.

Druhá část bakalářské práce je věnována vlastní práci, v rámci které byly provedeny polostrukturované rozhovory s respondenty a byly zjištěny odpovědi na výzkumné otázky. Praktická část se zabývá převážně motivací Čechů k účasti na ayahuascových ceremoniích a průběhem ceremonií na území České republiky a Peru. Bylo zjišťováno, jaká je cena za jednu ceremonii, kde se ceremonie konají a jak vypadá jejich průběh. Dále bylo zkoumáno, jak se respondenti po ayahuasce cítili a v čem a jak respondentům ayahuascová ceremonie pomohla. V praktické části je zmíněna i problematika turistického šamanismu.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je zjistit pomocí údajů z odborné literatury a vlastního kvalitativního výzkumu, jakým způsobem a z jakých důvodů užívají Češi ayahuascu, halucinogenní nápoj používaný především v peruánské Amazonii.

Hlavní výzkumná otázka:

- Z jakých důvodů užívají Češi ayahuascu?

Podotázky:

- Jak probíhá příprava na ayahuascové ceremonie?
- Jak vypadá ayahuascová ceremonie v České republice a v Peru?
- Jak se uživatelé během ceremonie cítili?
- Jaké pozitivní vlivy může mít ayahuasca při léčbě tělesných a duševních onemocnění?
- Jaký problém může představovat šamanský turismus?

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První část práce je věnována teoretickým východiskům, která byla zpracována na základě studia odborné literatury. V praktické části byl proveden vlastní výzkum, který byl realizován pomocí kvalitativních metod, konkrétně polostrukturovaného rozhovoru. V rámci vlastního kvalitativního výzkumu byl proveden polostrukturovaný rozhovor se sedmi osobami.

2.1 Adekvace metod

Kvalitativní výzkum na rozdíl od kvantitativního nevyužívá statistické metody či jiné způsoby kvantifikace. (Hendl, 2008, s. 48) Kvalitativní výzkum umožňuje studovat procesy a navrhnout teorie a hledá lokální příčinné souvislosti. Nevýhodami může být jeho pružnost a nestrukturovanost, kvůli čemuž je kvalitativní výzkum těžko replikovatelný. Je charakteristický prací s omezeným počtem jedinců obvykle na jednom místě, a proto je obtížné výsledky zobecnit. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu je kvalitativní výzkum časově náročnější, výsledky jsou náchylnější k ovlivnění osobou, která kvalitativní výzkum provádí, a dále je v tomto typu výzkumu obtížnější testovat hypotézy (Hendl, 2008, s. 50).

Osoba provádějící kvalitativní výzkum určí nejprve téma výzkumu a následně formuluje výzkumné otázky. Kvalitativní výzkum je někdy označován za pružný typ výzkumu, protože výzkumník má během sběru a analýzy dat možnost výzkumné otázky modifikovat a doplňovat (Hendl, 2008, s. 48).

Během kvalitativního dotazování jsou osobám, kterých se hodláme ptát, tzv. respondentům, kladeny otázky, a to jak ve formě mluvené, tak ve formě písemné. V bakalářské práci byly použity zejména metody kvalitativního dotazování, a to konkrétně metody polostrukturovaného rozhovoru (též rozhovor pomocí návodu, částečně řízený rozhovor). Během tohoto typu rozhovoru má osoba, jež rozhovor vede, tzv. tazatel, připravené soubory témat či otázek, na které se zaměří a zároveň nemusí být stanoveno jejich pořadí. Tazatel může během rozhovoru otázky formulovat jinak, než původně zamýšlel, ale je důležité, aby byly probrány všechny. Během rozhovoru může tazatel klást také doplňující otázky. Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je určitá volnost, která zajišťuje tazateli přirozenější kontakt s respondentem (Reichel, 2009, s. 111–112). Polostrukturovaný rozhovor je nejčastěji užívanou metodou kvalitativního výzkumu, protože je dostupný, flexibilní a pochopitelný. Nevýhodou může být například nedůvěra respondenta k tazateli, kdy respondent odpovídá tak, jak si myslí, že by to tazatel chtěl. Tomu lze zamezit budováním a prohlubováním důvěry mezi výzkumníkem a dotazovaným (Mišovič, 2019, s. 80).

2.2 Představení respondentů

V rámci vlastního výzkumu byl proveden polostrukturovaný rozhovor se sedmi respondenty. Rozhovor byl uskutečněn se šesti Čechy a s jedním Peruáncem. Kontaktování respondentů probíhalo především oslovováním přes facebookovou skupinu orientovanou na ayahuascu v České a Slovenské republice a také díky doporučení známých. V důsledku citlivosti tématu bylo shánění respondentů obtížnější, pro spoustu oslovených potenciačních respondentů bylo téma užívání ayahuascy na území České republiky velmi intimní a citlivé. Rozhovory probíhaly s některými účastníky osobně, s některými telefonicky a s některými prostřednictvím e-mailové komunikace.

V rámci uchování anonymity jsou respondenti uvedeni pod jinými jmény. Rozhovor byl zaměřen na průběh ayahuascových ceremonií v České republice a Peru, kterých se Češi zúčastnili, a na motivaci Čechů k účasti na nich. Rozhovor s Robertem, peruánským léčitelem, byl proveden v rámci zodpovězení výzkumné otázky na průběh ceremonie v Peru a na problematiku šamanského turismu.

Tabulka 1 Představení respondentů

Respondent	Pohlaví	Věková skupina	Národnost	Počet absolvovaných ceremonií
Kateřina	Žena	18–29	Česká	6
Klára	Žena	18–29	Česká	2
Lenka	Žena	18–29	Česká	1
Petr	Muž	18–29	Česká	3
Roberto	Muž	30–39	Peruánská	1
Tomáš	Muž	18–29	Česká	1
Věra	Žena	18–29	Česká	5

Zdroj: Vlastní zpracování

3 Literární rešerše

Ayahuascou a šamanismem v peruánské Amazonii se zabývá antropolog Luis Eduardo Luna ve své publikaci „*Vegetalismo: Šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie*“. Publikace vznikla na základě terénního výzkumu, kterého se autor zúčastnil v 80. letech v peruánské Amazonii. Luna během svého výzkumu zkoumal peruánské léčitele (tzv. vegetalistas), kteří k léčení používají ayahuascu. Vychází zejména z vlastních rozhovorů s vegetalisty a z účasti na ayahuascových ceremoniích. Ve své publikaci seznamuje čtenáře s ayahuascou, amazonským šamanismem a vegetalisty společně s jejich metodami léčby pomocí různých rostlin. Dále se také zaměřuje na magické melodie Ícaros, které jsou součástí ayahuascové ceremonie.

Využitím ayahuascy při léčbě tělesných a duševních chorob se zabývá psychoterapeut a profesor na univerzitě v San Franciscu Ralph Metzner ve své publikaci s názvem „*Ayahuasca jako lék*“. Autor se zaměřuje na využití ayahuascy v lékařství a v psychologii. Tvrdí, že tradiční amazonské léčitelství chápe nemoci a léky naprosto jinak, než je tomu na Západě, ale přesto může používání ayahuascy v lékařství a psychologii přinášet pozitivní výsledky. Již v minulosti byla ayahuasca využívána například při léčbě Parkinsonovy choroby, ovšem i přes její úspěšnost v léčbě této choroby bylo zapomenuto na její potenciál. Co se týče vlivu ayahuascy na psychiku, zmiňuje autor výzkum Groba, McKenny, Callwaye a jejich kolegů, jenž se uskutečnil v Brazílii, ve kterém výzkumníci ukázali rozdíly v chování mezi lidmi užívající ayahuascu a mezi těmi, kteří ji nikdy neužili. Během psychiatrických pohovorů se dále ukázalo, že lidé, kteří ayahuascu užívali, například omezili alkohol a drogy a začali být více zodpovědní a důvěřiví. Výzkumníci dále zkoumali neuropsychologické funkce a došli k tomu, že uživatelé ayahuascy měli zlepšenou krátkodobou verbální paměť. Z tohoto důvodu může být ayahuasca označována jako „*nootropikum*“, tedy jako látka, která zlepšuje schopnost lidského myšlení. Metzner dále tvrdí, že na základě příběhů uživatelů ayahuascy, které ve své publikaci zveřejnil, a na základě literatury lze tvrdit, že jsou lidé pod vlivem ayahuascy schopni lépe porozumět sobě samým, pochopit své vztahy, podstatu vesmíru a své místo v něm.

Ayahuascou a především jejím využitím při léčbě drogové závislosti se zabývá Veronika Kavenská ve své monografii publikované v roce 2013 „*Tradiční medicína Jižní Ameriky a její využití v psychoterapii*“. Kavenská zkoumá vliv léčby pomocí ayahuascy a dalších léčivých rostlin v uzdravovacím centru Takiwasi na procesu formování vztahu k sobě. Centrum se nachází v Peru a slouží jako terapeutická komunita pro drogově závislé. Při léčbě využívá komunita jak prvky z tradičního amazonského léčitelství, tak poznatky z psychoterapie. Léčení závislostí a seberozvoj demonstruje Kavenská v pěti případových studiích.

Motivaci k užívání ayahuascy v České republice se věnují Horák, Lukášová a Vosáhlová v odborném článku „*Glokalizace ayahuasky v ČR a možnosti jejího terapeutického využití v místních podmínkách*“ publikovaném v roce 2013. Horák a kolektiv provedli kvalitativní výzkum a zjistili důvody, kvůli kterým se respondenti rozhodli zúčastnit ayahuascové ceremonie. Mezi nejčastější pohnutky patří léčebné důvody, zvědavost, náboženské a spirituální důvody a osobnostní rozvoj.

Kavenská a Vosáhlová se ve svém odborném článku „*Zkušenosti s ayahuaskou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika*“ publikovaném v roce 2013 zabývají motivací obyvatel České republiky k vypití ayahuascy. Autorky zjistily, že mezi nejčastější důvody, které respondenti uváděli, patří seberozvoj, psychický problém, sebepoznání a léčení duše.

Průběhem ayahuascových ceremonií se v České republice zabývají Kavenská a Vosáhlová v odborném článku publikovaném v roce 2013 „*Zkušenosti s ayahuaskou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika*“. Kavenská a Vosáhlová provedly kvalitativní výzkum s dvaceti respondenty, ve kterém se zaměřovaly na motivaci participantů k účasti na ayahuascových ceremoniích, na to, jak ceremonie probíhají, jaké jsou jejich psychické prožitky a jak je participanté vnímali. Autorky zkoumaly průběh ceremonií na českém území. Došly k závěru, že se Češi o ayahuascových ceremoniích dozvěděli nejčastěji z internetu a od známých a s šamanem následně komunikovali prostřednictvím e-mailů či telefonátů. Ceremonie nejčastěji probíhají v rodinném domě, venku v přírodě, v teepee nebo v jurtě. Počet účastníků se pohybuje od 8 do 25. Poté, co se všichni účastníci sejdou v místnosti, kde bude ceremonie probíhat, probíhá „rituální otevření prostoru“ pomocí zpěvů Ícaros a vykuřování tabákem. Po dokončení rituálu informuje vedoucí ceremonie participanty o průběhu ceremonie. Účastníci se následně představí a seznámí ostatní se svým záměrem k účasti na obřadu. Po západu slunce se začíná nápoj podávat.

Ceremonii doprovázejí zpěvy a hraní na hudební nástroje. Během obřadu může šaman provést očistu jednotlivců. Šaman má po svém boku přítomného pomocníka. Ceremonie je ukončena k ránu, kdy začínají participanti usínat. Následující den sdílejí své zkušenosti, čímž je ceremonie završena.

Charakteru ayahuascových ceremonií v České republice se věnují Horák, Lukášová a Vosáhlová v odborném článku „*Glokalizace ayahuasky v ČR a možnosti jejího terapeutického využití v místních podmínkách*“ publikovaném v roce 2015. Horák a kolektiv provedli dotazníkové šetření, pomocí kterého zjišťovali průběh ceremonií v České republice. Zjistili, že ayahuascové ceremonie jsou realizovány nejčastěji uvnitř v bytě, domě či na chatě, dále střídavě venku a v místnosti nebo pod širým nebem. Průměrně se na jedné ceremonii sejde 16 lidí a průměrná délka trvání ceremonií je 8 hodin. Před samotnou ceremonií dodržovali respondenti dietu, která zahrnovala nejčastěji omezení konzumace vepřového masa, pikantních jídel a drog a sexuální abstinenci. Horák a kolektiv dále uvádějí léčebné procedury, které byly na ceremoniích, kterých se respondenti zúčastnili, prováděny. Nejčastěji se jedná o zpěvy Ícaros, poslech hudby, hru na nástroje, okuřování a další práce s tabákem, ovívání parfémů a vonnými esencemi, kladení rukou a sání postižených partií. Některé ceremonie zahrnují masáže, potní chýše, meditace a okuřování bílou šalvějí.

Šamanským turismem v peruánském městě Iquitos se zabývá Evgenia Fotiou ve svém odborném článku „*Shamanic Tourism and the Commercialization of Ayahuasca*“ publikovaném v roce 2008. Podle autorky významně narůstá v důsledku zájmu západní společnosti o šamanismus počet šamanů ve městě Iquitos. Pro mladé lidi je možnost stát se šamany zajímavým způsobem, jak si vydělat. Problém vidí autorka především v tom, že tito lidé se učí šamanským dovednostem krátkou dobu, a většina z nich tak bývá nezkušená. Velký počet šamanů v Iquitos má za následek konkurenci mezi šamany. Ti se snaží získat prestiž prací s turisty a cestováním na Západ a vedením ceremonií tam.

Pocity účastníků během ayahuascové ceremonie zkoumají Tom John Wolff, Simon Ruffell a kolektiv v odborném článku „*A phenomenology of subjectively relevant experiences induced by ayahuasca in upper Amazonas vegetalismo tourism*“ publikovaném v roce 2019. Autor provedl kvalitativní rozhovory s devíti respondenty, na základě kterých zveřejnil pocity po užití ayahuascy. Jedná se o fyzické příznaky (zvracení, nevolnost, bolest žaludku, průjem, neklid, třes, zvýšená teplota, vyčerpání,

bolesti svalů), halucinace (obsahující abstraktní vize nejčastěji barevných geometrických tvarů a dále lidí, zvířat a podivných stvoření), intenzivnější představivost, přiřazení významu (okamžité symbolické porozumění a postřehy prostřednictvím vlastní reflexe), přijímání zpráv (od jiných bytostí, od člena rodiny), emocionální (láska, spojení, klid, relaxace, štěstí, vděčnost, podpora, přijetí, odpuštění, úzkost, nervozita, ztráta kontroly, bezmoc, smutek) a jiné psychické reakce.

4 Teoretická část

4.1 Šamanismus

Šamanismus je „... komplex archaické techniky extáze, mystiky, magie a ‚náboženství‘ dohromady“ (Eliade, Vacek, 2017, s. 17). Samotný výraz šamanismus a šaman pocházejí ze sibiřského jazyka Evenků, kde znamená „léčitel – čarodějný doktor“. Šamanismus však nelze považovat za náboženství, protože každý šaman je jedinečný, do svých praktik vkládá vlastní osobnost a mnohdy narušenou nervovou soustavu a mozek (Zelený, 2007, s. 137). Často je tak šamanismus považován spíše za techniku než náboženství (Bowie, 2008, s. 184). Šamanismus je způsob nazírání na svět, stav mysli. Je také nejstarší obecně rozšířenou magickou a mystickou tradicí lidstva. Vychází z přesvědčení, že kromě našeho světa existuje také svět duchovní. Ten je pro obyčejné lidi neviditelný, pro šamany je ovšem přístupný, a to díky celé řadě metod. Má prakořeny v dobách, kdy vznikaly první představy člověka o světě. Šamanismus je dědictvím lidstva, které se přenášelo z generace na generaci, z kmene na kmen i z národa na národ (Zelený, 2007, s. 140). Šamanismus je praktikován více než 40 000 let (Lüpke, 2009, s. 17). Někdy je šamanismus pokládán za nejstarší podobu náboženství (Bowie, 2008, s. 186).

Šamanismus byl nejprve zaznamenán ve střední a severní Asii Evropany, kteří zde cestovali. Následně byly magicko-náboženské praktiky šamanismu zpozorovány i v Severní Americe, Indonésii a Oceánii a dalších oblastech. Nutno podotknout, že ve spoustě míst, kde se šamanismus vyskytuje, se mohou zároveň vyskytovat i jiné formy magie a náboženství (Eliade, Vacek, 2017, s. 24).

Osoba šamana stojí, zejména ve střední a severní Asii, v centru veškerého magicko-náboženského dění. Přestože může v čele kmene stát hlava rodiny či kněz obětník, pouze šaman je mistrem extáze. Z toho důvodu lze definovat šamanismus také jako techniku extáze. Šaman se specializuje na stav transu, během kterého opouští své tělo a cestuje do nebes a podsvětí (Eliade, Vacek, 2017, s. 24).

Původním centrem šamanismu byla arktická oblast, která stav transu zajišťovala svým klimatem, a proto někteří hovoří o arktickém šamanismu jako o pravém šamanismu. Jinde na světě je zapotřebí využít k dosažení transu určité pomůcky (hudba, zpěv, tance, sexuální pústy, halucinogenní drogy aj.), a proto se v těchto případech hovoří o nepravém šamanismu (Zelený, 2007, s. 141).

Å. Hultkranz (1973) uvádí tyto složky šamanismu:

1. Ideologická premisa neboli nadpřirozený svět a kontakt s ním.
2. Šaman jako činitel jednající ve prospěch skupiny lidí (tzn., že jeho existence je napojena na kmenové členství).
3. Vnuknutí, jemu poskytnuté pomáhajícími duchy.
4. Výjimečné, extatické zkušenosti (Zelený, 2007, s. 137).

4.1.1 Šamanismus Amazonie

V Amazonii se vyskytuje šamanismus v neporušené a nejčistší formě, podobně jako na Sibiři. Mezi typické prvky amazonského šamanismu patří stav transu a vidin s psychedelickými prožitky, cestování do transcendentálních světů a ztráta hranic vlastního ega. Dodnes je součástí kultury pralesních indiánů Amazonie. K výbavě šamana v Amazonii patří například masky zvířat, zvonečky, řehtačka, bubínek, magická hůl, malování šťávou i barvivem, magické substance (tabáková šťáva, tabákový kouř a léčivé rostliny), magické roucho, patogenní předměty, halucinogenní nápoje a prášky, alkohol, tabák a melodie „Ícaros“. Halucinogenní rostliny, tabáková šťáva a zpěvy pomáhají šamanovi přilákat duchy. Každý šaman má jiného ducha i vlastní cestu léčení. Místo, kde se bude konat obřad, šaman očišťuje vykuřováním tabákovým dýmem a někdy i rozehřátým ohništěm. Podle A. Métrauxe patří mezi tři typické prvky amazonského šamanismu magické substance, patogenní objekty a pomocní duchové (Zelený, 2007, s. 143–145).

Šaman nemá pouze funkci léčení a přípravy mladých šamanů, ale zároveň se podílí na výchově mládeže, organizuje obřady a rituály, řídí duchovní život kmene či osady, věští budoucnost, hledá ztracené věci a osoby, ovlivňuje počasí, vysvětluje sny, zajišťuje komunikaci mezi světem živých a světem mrtvých i komunikaci s rostlinami (Zelený, 2007, s. 145).

Šaman v některých kmenech usnadňuje porody, dokáže určit místa, kde je bohatý lov či rybolov, je průvodcem duší a také ochraňuje kmen před zlými duchy. Klíčovou dovedností šamana jsou ovšem jeho extatické schopnosti, které mu umožňují nejen léčit lidi, ale díky kterým je schopen cestovat mezi světy a určovat příčinu nemoci (Eliade, Vacek, 2017, s. 275).

Šamani v Jižní Americe spolupracují s léčiteli, tzv. *curanderos*, ke kterým mohou sami konvertovat. Podle C. A. Sequina (1979) je mezi šamanem a léčitelem rozdíl v tom, že šaman pracuje výhradně v rámci své vlastní kultury, naproti tomu léčitel ve westernizovaných společnostech. Šaman má oficiální status a *curandero* jej postrádá (Luna, 2002, s. 44).

4.1.2 Mestický šamanismus

Amazonský mestický šamanismus je integrální součástí náboženství rolníků a největší důraz je v něm kladen na léčení. Experti na toto léčení jsou celým kmenem označováni jako *curanderos* (=léčitelé) či *empíricos*. Jako *vegetalista* je označována osoba, která získává svou znalost od rostliny nebo která tuto rostlinu běžně užívá při diagnóze a někdy také při léčení svých pacientů. Vegetalista je také někdy pojmenován podle rostliny, kterou výhradně používá. Jako *tabaquero* je například označován člověk, který užívá hlavně tabák, jako *catahuero* osoba, která používá rostlinu *catahua* a *ayahuasquero* je člověk, který používá *ayahuasca*. Vegetalisti jsou také často označováni slovy *maestro*, *doctor*, *médico*, *viejito* (=starý muž) či *abuelito* (=dědoušek) (Luna, 2002, s. 43).

Vegetalisté pracují s rostlinami, které považují za bytosti s vyšší inteligencí a které je mohou učit a se kterými *curanderos* komunikují za účelem vyřešení určitého problému. Peruánští léčitelé pracují s více než 500 druhy rostlin. Vegetalisté těmto rostlinám říkají doktoři, učitelé a léčitelé (Apud, 2015, s. 7). Každá rostlina má svůj účel a zároveň svého ducha, který se o ni stará. Vegetalisté se od těchto duchů učí (Zelený, 2007, s. 244). Některým etnikům se duch *ayahuasca* zjevuje jako žárlivá a majetnická žena, pro některá etnika je duchem *ayahuasca* muž, který je schopen ublížit tomu, kdo poruší určitá tabu spojená se sběrem a užíváním *ayahuasca* (Škrabáková, 2013, s. 54). Vegetalista neprochází, na rozdíl od šamana, žádnou iniciací, protože nepatří k žádné etnické skupině. Neplní žádnou duchovní či kulturní výchovu mládeže, nepodílí se na vzdělání mládeže a nesnaží se o udržování etnické soudržnosti komunity jako šaman. Vegetalista má

se šamanem společnou pouze léčitelskou profesí. Učí se léčit od rostlinných a zvířecích duchů skrze vidiny, které přivolává pomocí magického zpěvu „Ícaros“, stejně jako šaman, ale není schopen extatických stavů, létání do nebe či do podsvětí a ani nemá schopnost hledat ztracené duše (Zelený, 2007, s. 244). Šamanům, kteří nepracují s rostlinami, se neříká curanderos. Curanderos jsou experti na práci s rostlinami, ale nepovažují se za šamany. Šaman disponuje, na rozdíl od curandera, schopností vidět hlouběji do jiných oblastí vědomí (Hagens, Lansky, 2012, s. 104).

4.1.3 Šamanské léčení v Jižní Americe

Léčit nemocné je klíčovou úlohou šamana. Šaman považuje za příčinu nemoci nejčastěji útek duše z těla nemocné osoby nebo proniknutí kouzelného předmětu do těla nemocného, způsobené duchy, démony či čaroději. Útek z duše těla osoby je jako příčina nemoci častý zejména v Amazonii a Andách. Duše osoby se může zatoulat anebo může být unesena zlými duchy. Šaman tuto ztrátu duše léčí pomocí extatických stavů, během kterých cestuje do podsvětí nebo do oblastí únosce. Aby se šaman dostal do extatického stavu, použije nápoj připravený z ayahuascy. Jedná se o liánu, která svým tvarem připomíná žebřík a symbolizuje výstup na nebesa. Šaman během extatického stavu nehledá pouze ztracenou duši, ale snaží se dojít k příčině nemoci a ke způsobu, jak ji léčit (Eliade, Vacek, 2017, s. 278).

Léčebný proces v Jižní Americe zahrnuje kouření tabáku, zpěvy, masáže a navozuje šamanům stav transu. Léčebná procedura bývá zakončena vyjmutím patogenního předmětu z těla nemocného sáním (Eliade, Vacek, 2017, s. 278). Vyjmutí patogenního předmětu má magicko-náboženský charakter. Patogenní předmět je spojen se zlem. Jedná se o neviditelný předmět, který do těla osoby pronikl vůlí čaroděje, démona či ducha (Eliade, Vacek, 2017, s. 280).

4.2 Šaman

Šaman je osoba, která je zároveň léčitelem, jasnovidcem, věštcem, obětníkem a čarodějem. Šaman má mimosmyslové vnímání a psychotronické schopnosti (Zelený, s. 125). Někteří šamani v Jižní Americe mají navíc schopnost lykantropie, což je schopnost proměnit se ve zvířata (Zelený, 2007, s. 145).

V Jižní Americe se jedná o schopnost proměnit se především v hady či jaguáry. Šamani pro posílení této proměny používají ozdoby z jaguáří kůže, jaguáří masky nebo si brousí zuby do špičky. Schopnosti lykantropie dosahují pouze silné šamanské osobnosti (Zelený, 2007, s. 145).

Šaman musí znát množství technik a triků. Jedná se o znalost magických popěvek, hymnů a melodií, invokací, zařikávání, tajné řeči, břichomluvectví, magie, snů, pústů a transu, ve kterém šamani odlétají do jiných světů (Zelený, 2007, s. 140).

4.2.1 Iniciace šamana

Šamanství je považováno za povolání. Potencionální šaman může mít k šamanství určité psychické či fyzické vlohy nebo může prodělat vážnou nemoc či krizi. To ovšem nestačí, je potřeba, aby sami duchové zvolili konkrétní osobu, která bude šamanem. K tomu dochází nejčastěji v pubertě (DuBois, 2011, s. 73).

Podle etnologie musí člověk splnit dvě podmínky, aby mohl být považován za opravdového šamana. Jedná se o genetické dispozice pro šestý smysl a o prožitek existenciální krize. Existenciální krizi lze chápat jako nějaký šok, který promění osobnost. Pokud se člověku podaří tuto krizi překonat, může z ní vyjít jako velký šaman (Lüpke, 2009, s. 23). Někteří badatelé jsou toho názoru, že šamani jsou mentálně nemocní, a právě díky šamanským praktikám nacházejí duševní rovnováhu. V oblasti jihovýchodní Asie, v Oceánii a Austrálii ovšem nejsou žádné poznatky o mentálním či fyzickém postižení šamanů (Zelený, 2007, s. 142).

V západní společnosti se slovo šaman začalo používat čím dál častěji v důsledku jejího zájmu o praktiky původních Američanů. Podle šamanských učitelů působících na Západě se může stát šamanem každý prostřednictvím účasti na kurzech a seminářích (Bowie, 2008, s. 189).

Šaman je považován za neomylného, bezchybného a všemocného člověka, a chyba šamana během léčení je tak považována za úmyslný zločin. Má velkou společenskou odpovědnost a za své chybné jednání je potrestán, nejčastěji vyhnáním z kmene. V posledních letech se vyskytují tzv. pseudošamani, šarlatáni užívající černou magii, kteří připravují i jedy (Zelený, 2007, s. 149).

Zelený (2007, s. 57) zařazuje mezi obecné znaky iniciace šamana určité predispozice a sklony, uzavřenost, nervovou labilitu, zdravotní problémy, učení od starého a zkušeného šamana, získávání vitálních sil svého kmene od duchů zemřelých šamanů a od svých duchů ochránců, dále nemoc a znalost tajné řeči šamanů.

Potencionální šaman nejprve dodržuje několikaletý potravinový i sexuální půst, učí se magicko-náboženským technikám a praktikám a dosažení stavu transu, kterého šamani dosahují pomocí halucinogenních drog, během jejichž užití mají vize, ve kterých se setkávají se svým duchem ochráncem (Zelený, 2007, s. 57–58). Duchové ochránci jsou šamanovým hlavním průvodcem a strážcem a hrají významnou roli během stavu transu. Vedle duchů ochránců existují také duchové pomocníci, kteří jsou přivoláni šamanem pouze v určitých situacích (DuBois, 2011, s. 92). Duchové na sebe mohou brát buď lidskou či zvířecí podobu, v některých případech i podobu rostlinnou či kosmickou. Během iniciačního stavu transu opouští duše šamana své mrtvé tělo (Zelený, 2007, s. 58). V Jižní Americe pociťuje šaman roztrhání na kusy a pozření jeho budoucími pomocnými duchy. Tělo potencionálního šamana je pomocnými duchy opětovně sestaveno a jeho kosti jsou nahrazeny magickým křemenem (Eliade, Vacek, 2017, s. 60–61). V některých oblastech Amazonie jsou do těl šamanů vkládány magické předměty, nejčastěji se jedná o magický hlen, šipky a krystaly. Jakmile padne potencionální šaman na zem (v důsledku půstů, intoxikace či vyčerpávajících tanců), prohlásí nejstarší šaman kmene: „Zemřel!“. Opouštění šamanova mrtvého těla a následné znovuzrození je metaforou proměny šamana. Jedině tak pozná šaman lidskou bezmoc a naučí se pokoře. Mimo poznání své vlastní smrti a následného znovuzrození se musí šaman naučit i některým dovednostem, jako je například pěstování tabáku, vyřezávání předmětů a vyrábění magických řehtaček „maraká“ a holí. Přestože mají šamani za úkol především léčit lidi, musejí také dokázat, že zvládají způsobit smrt a nemoc nepřítelům pomocí magických substancí (Zelený, 2007, s. 59).

4.3 Ayahuasca

Ayahuasca je „... nejrozšířenější halucinogenní nápoj v Jižní Americe, vyvolávající stavy vytržení, transů, vidění a snů“ (Zelený, 2007, s. 16). Nápoj se užívá nejčastěji v Peru, Ekvádoru, Kolumbii a v Brazílii (Sachahambi, 2008). Názvem se neoznačuje pouze nápoj, ale také samotná rostlina – pralesní liána z čeledi malpígiotvaré, ze které je připravován. Slovo ayahuasca pochází od etnika zvaného Kečuové z kečuánského jazyka a znamená

„liána duše“ nebo také „liána smrti“. Ayahuasca má svůj původ v Peru a v celé Amazonii je považována za posvátnou. Různá etnika a indiánské kmeny v Amazonii nápoj nazývají odlišně, nejčastěji se používá název ayahuasca, dále také caapi, yagé, yajé, cahí, cají, cayapi (Škrabáková, 2013, s. 53). V Brazílii se používá název hoasca, což je transliterace ayahuascy z kečuánského jazyka do portugalštiny. V Brazílii v oblastech, kde je užívána synkretickou církví Santo Daime, je nápoj nazýván také jako daime (DeKorne, 1997, s. 445).

V současnosti hraje ayahuasca důležitou roli v mestickém léčitelství a také je zkoumána vědci v oblastech neurofarmakologie, neurofyziologie a psychiatrie (Metzner, 2018, s. 59). Ayahuasca byla užívána původně v rámci amazonského šamanismu, dnes je nejčastěji uplatňována v rámci neošamanismu mezi mestickým obyvatelstvem, kde je znám jako vegetalismo (Metzner, 2018, s. 24). V rámci kmenového užívání ayahuascy slouží šamanům k „...*diagnostikování nemoci, odhalování přirozených či nadpřirozených příčin nemoci a k nalezení léku*“. Ayahuascu využívají šamani dále „... *k objevení lovné zvěře, k odhalení plánů nepřátel, k nalezení ztracených předmětů a věcí, ke komunikaci s fyzicky vzdálenými příbuznými, k cestování v čase a prostoru*“ (Luna, 2002, s. 79–80).

Někteří jedinci (např. příslušníci kmene Chívarů) užívají nápoj o samotě, ovšem některé brazilské kmeny zdůrazňují nutnost užívání ayahuascy ve skupině, díky čemuž lze zamezit velkému nárůstu ega a sebedestrukci (DuBois, 2011, s. 202).

4.3.1 Historie ayahuascy

O ayahuasce se zmiňuje již kněz Vincente de Valverde, člen výpravy Francisca Pizarra (Škrabáková, 2013, s. 56). Valverde ji popsal jako „dábelský lektvar“ (Metzner, 2018, s. 92). Zprávu o ní následně podává i Manuel Villavicencio v roce 1858 v publikaci Geografía de la República del Ecuador, ve které popisuje její psychoaktivní účinky. Přibližně v té době ji popisuje britský botanik Richard Spruce, jehož poznámky později objevil přírodovědec Alfred Russel Wallace, Spruceův kolega, který liánu pojmenoval Banisteriopsis. Ayahuasca, byla následně popisována cestovateli, misionáři a antropology. (Škrabáková, 2013, s. 56).

4.3.2 Rozšíření ayahuascy mimo kmeny

Ayahuasca je užívána různými způsoby mezi některými křesťanskými církvemi v Brazílii. Ve 20. století došlo na jejím území ke sloučení některých prvků amazonského šamanismu s křesťanstvím. Ve 30. letech 20. století tak vzniká církev Santo Daime, kterou založil Raimundo Irineu Serra, jenž v Amazonii sbíral kaučuk. Po několika užitích ayahuascy měl vizi, ve které mu Královna pralesa nařídila, aby církev, ve které bude ayahuasca užívána, založil. Santo Daime kombinuje ayahuascové vize s katolickými prvky. Ayahuasca je také užívána během bohoslužeb brazilskou náboženskou společností União do Vegetal. (DuBois, 2011, s. 332–333). Církevní organizace Santo Daime se vyskytuje i v některých evropských zemích, mimo jiné i v České republice (Horák, Lukášová, Vosáhllová, 2017, s. 21).

4.3.3 Chemické složení ayahuascy

Nápoj je připravován z kůry a stonků rostliny ayahuasca (*Banisteriopsis caapi*) a dalších rostlin, které jsou klíčové pro psychoaktivní působení (Metzner, 2018, s. 89). Nejčastěji se jedná o rostlinu *Psychotria viridis*. *Psychotria viridis* je často známá také pod názvem *chacruna* (Škrabáková, 2013, s. 53). Tato rostlina obsahuje halucinogenní látku DMT – dimethyltryptamin, která ovšem samotná není účinná. Blokuje ji žaludeční enzym nazývaný MAO – monoaminoxidáza (Narby, 2006, s. 15). MAO je „... činitel chemického imunitního systému, který pomáhá regulovat metabolismus a udržovat v lidském těle zdravou chemickou rovnováhu“ (DeKorne, 1997, s. 453). Je to právě ayahuasca, která obsahuje látky, jež monoaminoxidázu deaktivují, a kombinací obou rostlin může halucinogen proniknout do mozku (Narby, 2006, s. 15). Obě rostliny se spolu musí hodiny vařit. V různých kmenech se k těmto rostlinám přidávají další, a to podle toho, jestli má být výsledkem magická, léčitelská nebo duchovní zkušenost (Metzner, 2018, s. 60). Šamani jsou schopni podle vizi poznat, které rostliny byly do nápoje přidány (Škrabáková, 2013, s. 55).

Dodnes není jasné, jakým způsobem přišli domorodí lidé na kombinaci uvedených rostlin. Samotný halucinogen byl objeven až v roce 1979 (Zelený, 2007, s. 17). Redukcionisté tvrdí, že na to původní obyvatelé Amazonie přišli během století metodou pokus – omyl (Metzner, 2018, s. 89–90).

To by ale znamenalo, že by domorodci museli vyzkoušet přes 80 000 amazonských rostlin. Samotní šamani tvrdí, že jim tuto informaci sdělili Duchové rostlin (Zelený, 2007, s. 17).

Nejen odvar, ale i samotná rostlina může mít léčebné účinky. Některé kmeny rostlinu žvýkají, jiní kouří a někteří ji využívají jako cestu k poznání nových rostlin. U některých rozsáhlých indiánských kmenů v peruánské Amazonii ztratila některé své původní funkce, dnes je používána jako diagnostický prostředek léčitelů, a dokonce se prodává i turistům (Zelený, 2007, s. 20–21).

4.4 Ayahuascová ceremonie

Samotné ayahuascové ceremonii předchází příprava, která trvá obvykle týden a během které je nutné dodržovat přísnou dietu a sexuální půst. Během přípravy by se měl člověk psychicky připravovat na samotnou ceremonii. Po přípravě následuje již samotná ceremonie, která se nejčastěji koná ve večerních hodinách a trvá celou noc. Ceremonie je dovršena sdílením zážitků participantů.

Před ayahuascovou ceremonií je třeba dodržovat přísnou dietu. Dietu šaman a participanté dodržují z toho důvodu, že některé potraviny obsahují aminokyselinu tyramin. Ta je za normálních podmínek metabolizována MAO, ovšem požitím ayahuascy je MAO dočasně blokováno, a tyramin tak nemůže být metabolizován. Hromadí se v krvi, což vede k nebezpečnému zvýšení krevního tlaku s možným následkem úmrtí. Třicet dní před požitím ayahuascy je proto zakázáno jíst následující potraviny: koření, sýry, kuřecí maso, kávu a kakao (Zelený, 2007, s. 17). Dále je třeba vyhýbat se pivu, vínu a alkoholu obecně a mléčným výrobkům (DeKorne, 1997, s. 459). Dieta by měla být dodržována 7 až 10 dní před ceremonií a týden až dva týdny po ceremonii (Hagens, Lansky, 2012, s. 106). Hagens a Lansky (2012, s. 106). uvádějí, že jedinec by neměl konzumovat potraviny obsahující sůl a cukr, měl by se vyvarovat červeného masa, pálivého jídla, alkoholu a kávy. Jídelníček by měl být složen z vloček, quinoi, hnědé rýže, pečených brambor, ryb, čerstvého ovoce a zeleniny. Také je doporučeno dodržovat sexuální půst. Jedinec by se měl vyhnout lékům, včetně antikoncepce a neměl by před užitím ayahuascy užívat drogy, povolen je pouze přírodní tabák (DeKorne, 1997, s. 458).

Pokud je ayahuasca kombinována s drogami, jako je například extáze nebo San Pedro, kaktus obsahující halucinogenní látku, mohou se dostavit negativní účinky, a to od velmi silné bolesti hlavy až po cévní mozkovou příhodu a smrt. Negativní účinky jsou doprovázeny nevolností, zvracením, horečkou (DeKorne, 1997, s. 458). Některé kmeny věří, že pokud jedinec dietu nedodrží, rostlina jej může potrestat ve formě skvrn na těle, kterých se nedá snadno zbavit (Škrabáková, 2013, s. 55).

Během dodržování diety by měl člověk meditovat a ujasnit si, co by chtěl získat nebo vyléčit během ceremonie. Ceremonie by se měl vyvarovat člověk, který užívá antidepresiva nebo pokud má vážné srdeční choroby či vysoký krevní tlak. Není doporučována ani ženám, které se nacházejí v první fázi svého menstruačního cyklu (Hagens, Lansky, 2012, s. 106). Někteří šamani kmene Šipibo tvrdí, že dokáží vycítit menstruační energii, která může narušit jejich práci (Temple of the way of light, 2020).

Ayahuascových ceremonií by se neměly účastnit osoby, které mají pokročilý diabetes, chronické ledvinové problémy, srdeční onemocnění, prudké alergie, epilepsii, psychotické onemocnění, panické ataky a ani slabě motivovaní účastníci (Kavenská, 2013, s. 61).

Samotná ceremonie začíná tím, že šaman připraví odvar, přičemž každý z nich má svůj vlastní recept, podle kterého nápoj připravuje a který je pro ostatní tajný (DeKorne, 1997, s. 447). Po připravení nápoje kombinací výše zmíněných rostlin je nápoj nachystán k užití. Síla i účinky ayahuascy jsou ovlivněny tím, kdo ji připravuje (DeKorne, 1997, s. 447). Ayahuascová směs dostane šamana a účastníky během přibližně 30 minut po užití do stavu extáze. Tento stav doprovází zvracení, závratě, euforie, zpěvy a psychedelické cesty a létání. Výsledkem jsou bohaté vize. Díky těmto vizím se šaman dostává k příčině nemoci, ale i ke ztraceným osobám a věcem. Šaman se prostřednictvím nápoje dostává do jiných světů a informace o nemocích získává od duchů. Během ceremonie může kouřit cigáro, které občas vloží do svých úst opačnou stranou a fouká kouř na pacienty, aby je očistil (Zelený, 2007, s. 19).

Obřadu se mohou zúčastnit i ostatní členové kmene. Ti během něj hovoří s rostlinami, zvířaty, kameny, větvemi i hvězdami. Šaman jim během ceremonie simuluje situace, boje i poznání vlastní smrti (Zelený, 2007, s. 19).

4.4.1 Zpěvy Ícaros

Jedná se o „magické chvalozpěvy, hymny, popěvky a zaklínadla“. Zpěvy Ícaros jsou prostředkem k navazování stavu vidění a kontaktů s duchy a šaman se je učí v rámci své iniciace (Zelený, 2007, s. 56). Podle Luny (2002, s. 122) je slovo Ícaros odvozeninou z kečujského slovesa ikaray a znamená „foukat kouř“. Zelený (2007, s. 56) uvádí, že slovo Ícaros pochází z kečuánštiny a znamená očarovat. Ícaros používají někteří jedinci také při lovu ryb (Luna, 2002, s. 122). Významnou funkcí magických zpěvů je ovlivňování vizí během ayahuascových sezení. Šaman je schopen pomocí Ícaros navodit všem zúčastněným na ceremonii stejnou vizi (Luna, 2002, s. 129). Šamanský zpěv je velmi důležitý a bez něj by bylo léčení neúspěšné. Zpěvy Ícaros a bubnování během ceremonie „... *slouží k pohybu skrz proud vizí a minimalizují pravděpodobnost uváznutí v děsivých či klamavých vjemech*“ (Metzner, 2018, s. 25).

Luna (2002, s. 132) zmiňuje několik druhů zpěvů Ícaros, například Hurami-Icaros jsou zpěvy, které souží k získání ženské náklonosti. Jednou z funkcí šamana je řešit konflikty uvnitř kmene a v Amazonii se často vyskytují konflikty mezi manželskými a mileneckými páry. Pomocí zpěvů Hurami-Icaros a dalších rituálů (např. rituálních koupelí) se je šaman snaží vyřešit.

4.5 Účinky ayahuascy

Účinky ayahuascy se liší podle kulturního kontextu jejího užití. Kmen Tukanů, který žije v kolumbijské Amazonii, dělí ayahuascovou zkušenost na tři fáze. V první fázi, která nastává většinou během několika minut od užití ayahuascy, člověka postihují zaživací reakce (dávění, zvracení, průjmy) (Metzner, 2018, s. 103). Zvracení a průjmy slouží k očišťování a ke zbavování se zlého (Škrabáková, 2013, s. 55). Zaživací reakce jsou doprovázeny pocením, pocity „létání“ a vizuálními vjemy. Ty mají zpočátku podobu živoucího kaleidoskopu a geometrických tvarů plných barev. Během druhé fáze tyto vjemy mizí, zintenzivňuje se pocit letu do hlubin vnitřního vesmíru a vizuální vjemy začínají mít podobu třírozměrných mytologických zvířat a „příšer“. V poslední fázi jsou halucinace prohloubeny, jsou ovšem již klidnější a mírumilovnější a dochází zároveň k myšlenkovým asociacím (Metzner, 2018, s. 103).

Nápoj působí na každého jinak a s různou intenzitou. Často se stává, že u jedince, který ayahuascový nápoj pije poprvé, se nemusí projevit žádné účinky, protože ayahuasca se sama rozhoduje, jestli do člověka vstoupí (Škrabáková, 2013, s. 55).

Metzner (2018, s. 101–103) uvádí následující účinky ayahuascy:

Změny v myšlení

Jedná se o změny v soustředění, pozornosti, paměti a úsudku. Zároveň dochází buď ke sníženým, nebo zvýšeným reflexům.

Změněné vnímání času

Může vést k pocitům bezčasí, zrychlování či zpomalování času.

Strach ze ztráty kontroly

Osoba může prožívat strach z odpoutání se od reality či ze ztráty sebekontroly. V důsledku toho se může objevit averze k prožitku, což vede k zesílení výchozí úzkosti.

Změny ve vyjadřování emocí

Mohou se objevit intenzivní emocionální reakce, od extáze po zoufalství.

Změny ve vnímání těla

Dochází ke stavům odosobnění, ke ztrátě sebeuvědomění.

Změny smyslového vnímání

Může se objevit zvýšená vizuální představivost, ostrá vnímavost, zřetelné halucinace. Obsah změn vnímání je dán kulturním očekáváním, působením skupiny a uspokojováním individuálních nevědomých představ. Změny vnímání mohou vyjadřovat skryté obavy a konflikty.

Změny smyslu nebo významu

Někteří jedinci mají tendenci připisovat svým subjektivním prožitkům, myšlenkám či postřehům zvláštní význam nebo smysl.

Pocit nepopsatelného

Pro osoby, které prožily tzv. ayahuascový stav, je těžké popsat zážitky osobám, které samy tuto zkušenost nezažily.

Pocit omládnutí

Lidé hovoří o pocitech nové naděje, omládnutí a znovuzrození. To může trvat buď krátce, nebo to může vést k dlouhodobým pozitivním změnám duševního rozpoložení a pohledu na svět.

Zvýšená otevřenost

Jednotlivci mají zvýšenou náchylnost nekriticky přijímat specifická sdělení či na ně reagovat. Šaman má z toho důvodu velkou zodpovědnost, protože účastníci jsou velmi citliví na verbální i neverbální podněty.

Podle Harris (2017, s. 142) dokáže jedna ayahuascová ceremonie odkrýt vzpomínky na perinatální období, na dětství, rodinnou historii a rodinná tajemství, příběhy z minulého života a traumata. Jedinec během ceremonie pociťuje lety mimo tělo, rozkouskování, smrt ega a znovuzrození, prožívá mystické zážitky zahrnující vizionářská a prorocká zjevení. Setkává se a komunikuje s nelidskými entitami z jiných planet a civilizací, s duchy, se zemřelými blízkými.

Harner (1973) popsal společné znaky vidin u různých domorodých kmenů žijících v Jižní Americe následovně:

1. Představa oddělení duše od fyzického těla provázena pocitem létání.
2. Vize plazů a jaguárů včetně jiných pralesních dravých zvířat.
3. Vědomí kontaktu s nadpřirozenými sférami.
4. Vize neznámých osob, měst, a krajin, které domorodci chápou jako jasnovidectví.
5. „Vidění“ podrobné rekonstrukce nedávných nevyřešených zločinů, anebo určení nemocných či umírajících osob prostřednictvím vizí šamana provádějícího magické úkony (Metzner, 2018, s. 103–105).

4.5.1 Negativní účinky ayahuascy

S narůstajícím počtem lidí užívající ayahuascu v západních společnostech je třeba zmínit i stinné stránky, které užívání ayahuascy může představovat.

Přestože jsou doloženy léčebné účinky ayahuascy, je třeba se zamyslet, jak může užívání ayahuascy západní společnosti uškodit, pokud není užívána pod dohledem někoho, kdo dokáže ochránit duševní a fyzické zdraví účastníků ceremonie (Trichter, 2010, s. 136).

Co se týče negativních fyzických účinků ayahuascy, může se stát, že se člověk po požití ayahuascy předávákuje inhibitory MAO, tj. látky, které blokují MAO. Předávkování se většinou projevuje po 11 a více hodinách od užití a mezi typické projevy patří zvýšení krevního tlaku, které může vyvolat plicní edém, kolaps nebo krvácení do mozku (DeKorne, 1997, s. 460).

Ayahuasca může mít negativní vliv na psychiku člověka, pokud je kombinována s léky na předpis, konkrétně s antidepresivy. Riziku se vystavují i jedinci, kteří mají problémy s duševním zdravím. V takovém případě může užívání ayahuascy vést k potencionálnímu mentálnímu a emočnímu stresu. Během ayahuascového stavu se jedinci obvykle zjevují minulé, zapomenutá traumata, se kterými se jedinec nemusí psychicky a emočně vyrovnat. Pouze psychicky zdraví lidé budou mít z ceremonie prospěch. Je ovšem třeba provést více výzkumů, jejichž cílem bude zjistit, jaké jsou negativní účinky ayahuascy na psychiku člověka (Trichter, 2010, s. 137).

4.6 Léčebný potenciál ayahuascy

Léčitelé v Peru léčí ayahuascou bolesti kostí, Parkinsonovu chorobu, používají ji jako lokální anestetikum a tvrdí, že ayahuasca zlepšuje paměť (Škrabáková, 2013, s. 56).

Léčebnému potenciálu ayahuascy se v současné době věnuje mnoho studií. Byl zjištěn její pozitivní účinek při léčbě depresí (Palhano-Fontes et al., 2019, s. 660). Pro některé jedince trpícími poruchami příjmu potravy může ayahuasca představovat alternativní léčbu (Lafrance et al., 2017, s. 6). Dále může být nápomocná i ke snazšímu procesu vyrovnávání se se smrtí blízké osoby (González et al., 2020, s. 10).

Mabit (2007, s. 8) hovoří o tom, že ayahuasca nevyvolává závislost, naopak může napomoci při léčbě závislosti na jiných návykových látkách. Dále zmiňuje proces psychických obnovení v důsledku ayahuascy. Ayahuasca zlepšuje paměť a schopnost vzpomínat si, snižuje úzkost, zvyšuje sebevědomí a po jejím užívání narůstá frustrační tolerance, intelektová kapacita a koncentrace.

Ayahuascové ceremonie jsou určitým způsobem sebepoznávání. Ayahuasca má psychotherapeutické účinky, které pomáhají pacientům v léčbě. Pomáhá odkrývat vzpomínky, znovuprožívat, vyplavovat emoce, lze díky ní pochopit různé souvislosti. Rozvíjí spiritualitu, dochází k uvědomění si potřeb, k očistě a k intenzivnímu kontaktu se sebou (Kavenská, 2013, s. 88).

4.7 Situace dnes a šamanský turismus

Od dob reconquisty a kolonizace Jižní Ameriky byli původní obyvatelé povodí Amazonky téměř vyhubeni, a to jak v důsledku zotročení, tak v důsledku nekontrolovatelného šíření nemocí a později také postupným nuceným vlivem evropských hodnot, kultury a náboženství (Metzner, 2018, s. 95–96). Užívání ayahuascy a dalších posvátných rostlin bylo tvrdě trestáno kolonizátory a dobyteli. V roce 1616 bylo užívání posvátných rostlin původními obyvateli zakázáno svatou inkvizicí, přesto byly užívány tajně a některé domorodé tradice se podařilo zachovat, i když jsou dnes již téměř mrtvé (Metzner, 2018, s. 91–92). Existuje už jen málo izolovaných kmenů, které se vyhýbají vlivu moderního světa. Přesto užívání ayahuascy přetrvalo, a to jak ve smyslu léčitelském, tak náboženském (Metzner, 2018, s. 96).

Rostoucí zájem o duchovní turismus v Peru, převážně ve městech Cuzco a Iquitos, vedl k náhlému vzrůstu počtu lidí, kteří tvrdí, že jsou šamani. Mnozí z těchto šamanů neprošli řádným výcvikem a nedá se jim věřit. Problém je především v tom, že neexistuje žádný způsob, jak poznat, jedná-li se o skutečného šamana, nebo o pseudošamana, čehož tyto „šamani“ využívají (Owen, 2017, s. 82).

Pseudošamani většinou nabízejí turistům směs dvanácti a více psychedelických rostlin. Mnoho z těchto rostlin je ovšem spojeno s černou magií, mající za následek snížení určitých chemikálií v mozku či ovlivňování neurotransmiterů. Tito přírodní léčitelé jsou běžní drogoví dealeri, kteří klamně vystupují za opravdové šamany. Pro turisty zajistí exotické prostředí a připravují je na prožití „autentické osobní zkušenosti“. Problematika turistického šamanismu se stala výraznou od 80. let 20. století, kdy začalo hrozit domorodému obyvatelstvu vymírání v důsledku vyzývání lidí cestovními agenturami k prohlídkám s průvodcem vedoucích do odlehlých vesnic či na posvátná místa. Tímto způsobem dochází k urychlování zániku původních kultur (De Rios, 1994, s. 6).

Owen (2017, s. 106) na druhou stranu hovoří i o výhodách turistického šamanismu, mezi které patří například šíření tradičních kulturních a léčitelských znalostí. Další výhodou vidí ve fyzickém, emočním a duševním uzdravování. Spousta turistů přijíždí do Peru k účasti na ceremoniích, aby se očistili od západního životního stylu (Owen, 2017, s. 93–95).

Šamanský turismus přináší výhody a nevýhody i pro šamany. Prayag a kol. (2016, s. 10) řadí mezi výhody pracovní příležitosti pro místní obyvatelstvo, obnovený zájem mladé generace o ceremonie s ayahuascou a léčení místního obyvatelstva. Šamani uznávají, že šamanský turismus přispívá k rozvoji komunity, přesto jsou si vědomi jeho negativních dopadů. V důsledku globalizace a komercializace ayahuascových ceremonií mohou být ceremonie ohrožující jak pro turisty, tak pro kulturní tradice.

V důsledku zájmu západní společnosti o ayahuascu proběhlo několik adaptací. Vegetalisté se adaptovali na terapeutické představy západního světa a na jejich porozumění ayahuascovým ceremoniím, aby byly efektivní a naplnily potřeby a požadavky západní společnosti. Dále se vegetalisté přizpůsobili duchovnímu tržnímu systému, kdy si začali uvědomovat vztah nabídky a poptávky. Adaptovali tak své praktiky na potřeby turistů, začali cestovat po světě a nabízet své služby tam. Dále začali budovat uzdravovací centra, která odpovídají požadavkům západního světa (Apud, 2015, s. 8).

4.8 Uzdravovací centra

Ayahuascové ceremonie pro turisty nabízejí uzdravovací centra, která se nacházejí nejen v Peru, ale například i v Costa Rice, Ekvádoru, Kolumbii a Brazílii. Pro svůj autentický zážitek je ovšem největší zájem o ceremonie v Peru, kde má ayahuasca své kořeny. Uzdravovací centra najdeme nejčastěji v peruánských městech Iquitos a Pucallpa. Mezi vyhledávaná místa patří v Peru například „La Luna del Amazonas“ pro svou dobrou reputaci díky bezpečnosti, „Blue Morpho“, které se zaměřuje na psychoterapii s důrazem na skupinovou dynamiku nebo „Temple of the Way of Light.“

Délka uzdravování závisí na každém jedinci, centra obvykle nabízejí jednodenní pobyt s jednou ceremonií, víkendový pobyt zahrnující jednu až dvě ceremonie, týdenní pobyt, který zahrnuje obvykle tři ceremonie a je nejčastěji doporučován začátečníkům, dále deseti a více denní uzdravování, které se věnuje intenzivnějším problémům, anebo měsíční uzdravování, díky kterému se jedinec opravdu ponoří do ayahuascové kultury a sám může trénovat jako léčitel.

Ceny se pohybují od 650 do 3 000 dolarů za týdenní pobyt v centru. Cena se obvykle odvíjí od toho, co vše pobyt zahrnuje. Některá uzdravovací centra nabízejí exkurze, workshopy, šamanská školení anebo i luxusní lázeňské procedury.

Jedinec může být ubytován v ubytovně, noclehárně, bungalovu nebo stanu. Za soukromý pokoj se většinou připlácí o několik set dolarů navíc.

Ti, již ceremonie vedou, jsou nazýváni různě, nejčastěji šaman, léčitel, praktik, ayahuasquero, curandero, maestro či dokonce brujo (=kouzelník). Pojmy se liší na základě kulturních tradic osob, které s nápojem pracují. Pojmem maestro jsou nazýváni ti, kteří se mohou pyšnit roky náročného výcviku. Pro zájemce o ayahuascové ceremonie v uzdravovacích centrech je velmi důležité zjistit si potřebné informace o potencionálním šamanovi. Na internetu lze dohledat hodnocení šamanů na webech, jako je například AyaAdvisors, Ayamundo a Ayahuasca reddit group. Šamana vždy doprovázejí asistenti.

Počet účastníků ayahuascové ceremonie se liší, může se jednat o malou skupinu či o několik desítek participantů.

Ayahuascová ceremonie má tři části. První částí je příprava na samotnou ceremonii. Na ayahuascu by měl být účastník připraven jak psychicky, tak fyzicky. Příprava zahrnuje lékařské vyšetření a ayahuascovou dietu. Během přípravy se také obvykle v rámci skupinové diskuze seznámí účastníci mezi sebou a s šamanem, kterému mohou sdělit důvody, proč se jí rozhodli zúčastnit. Samotná ceremonie probíhá v místnosti, ve které jsou do tvaru kruhu důvěry vyskládány podložky, na kterých budou participanté po užití ayahuascy odpočívat. U každé podložky je připravena voda, ručník a kýbl na zvracení. Ceremonie začíná požehnáním ayahuasce a následně je jedinec vyzván vypít první šálek nápoje. Šaman se napije jako poslední. Ceremonie je uzavřena šamanem, který přibližně po šesti hodinách zazvoní na zvonek, a jedinci jsou vyzváni k uložení se ke spánku. V poslední části by měl jedinec zpracovat své prožitky a pocity, které během ceremonie zažil. Někomu k tomu může dopomoci jóga, meditace, modlitby či procházky přírodou (The third wave, 2019).

4.9 Ayahuasca na území České republiky

V posledních letech se ayahuasca stále více dostává do povědomí obyvatel České republiky. Jedním z důvodů může být fakt, že se stává tématem výzkumů mnoha českých vědců a odborníků, kteří se zabývají především jejím léčebným potenciálem. Ayahuascou se zabývají i studenti ve svých bakalářských, magisterských a disertačních pracích. Stala se známou také díky sociálním sítím, například díky YouTube, kde se nacházejí videa, ve kterých lidé, kteří se zúčastnili ayahuascových ceremonií, povídají o svých zkušenostech. YouTube není jedinou sociální sítí, ve které hovoří lidé o ayahuasce. Na Facebooku se objevují skupiny, ve kterých uživatelé zveřejňují své zkušenosti s ayahuascou, nebo zde naopak nezkušení lidé, kteří by ayahuascu vyzkoušet chtěli, žádají o rady a tipy ty zkušenější. Na českém území také probíhá řada přednášek na téma psychedelických látek a ayahuascy.

Co se týče výzkumu ayahuascy, stojí za zmínku česká „Expedice Neuron“, která vznikla v roce 2015 kvůli podpoře českých vědců v jejich terénním výzkumu. Podporuje mimo jiné i doktora Tomáše Páleníčka, který se věnuje výzkumu psychedelik a jejich potenciálu při léčbě deprese a schizofrenie. Tomu se podařilo v květnu roku 2019 po třech letech práce přesvědčit amazonské původní obyvatele ke spolupráci na výzkumu ayahuascy. Je to poprvé, kdy souhlasili původní obyvatelé Amazonie se spoluprací se západní vědou. Tomáš Páleníček a jeho tým budou zkoumat pomocí přístroje EEG mozkovou aktivitu amazonských indiánů během ayahuascových ceremonií. Cílem výzkumu je zjistit vliv ayahuascy na léčbu depresí (Neuron, 2019).

Ayahuasca se dostává do povědomí lidí v České republice i díky České psychedelické společnosti, která se věnuje poskytování informací o psychedelických látkách, podporuje výzkumy zaměřené na tyto látky a snaží se sdružovat odborníky věnující se psychedelickým látkám. Česká psychedelická společnost pravidelně zprostředkovává přednášky zabývající se různými tématy souvisejícími s psychedelickými látkami (Česká psychedelická společnost, 2020).

V roce 2018 zamířil do Česka v rámci „Nadačního fondu pro výzkum psychedelik“ kanadský antropolog zabývající se ayahuascou Jeremy Narby. Narby se zúčastnil dvou přednášek s názvem „Science meets tradition“ v Praze a Ostravě.

S ayahuascou je spojen český malíř Otto Placht. Jeho tvorba je inspirována původní peruánskou kulturou, kmenem Shipibů, amazonským pralesem a ayahuascou. Jeho obrazy se vyznačují barevností a silnými emocemi (Artlist, 2020).

4.9.1 Užívání ayahuascy v České republice

Na základě výzkumu, který provedli Horák, Lukášová a Vosáhlová (2015, s. 10), bylo zjištěno, že ayahuasca je užívána ve všech krajích České republiky, nejvíce však v Praze, ve Středočeském kraji a v Pardubicích.

Kavenská a Vosáhlová (2013, s. 33) provedly dotazníkové šetření s dvaceti obyvateli České republiky, kterých se dotazovali na motivaci k účasti na ayahuascové ceremonii. Participantů nejčastěji uváděli, že se rozhodli zúčastnit ceremonie kvůli seberozvoji, psychickému problému, sebepoznání nebo léčení duše. Jeden respondent uvedl jako důvod další zkušenost s psychedeliky a jeden zvědavost.

Horák a kolektiv provedli v roce 2015 dotazníkové šetření, ve kterém zjišťovali, z jakých důvodů se lidé zúčastňují ayahuascových ceremonií na našem území. Z výzkumu vyplynulo, že lidé na našem území užívají ayahuascu k léčení deprese, zhoršeného sluchu a zraku, cukrovky, lymské boreliózy, alergií, astmatu a ekzémů anebo z důvodu pročištění svého organismu a zvýšení imunity (Horák, Lukášová, Vosáhlová, 2015, s. 11).

Horák dále zmiňuje, že je možné, že se z užívání ayahuascy na našem území (a kdekoliv jinde na světě) stane trend, podobně jako tomu bylo s LSD či extází (Horák, Lukášová a Vosáhlová, 2015, s. 11).

Průběh ayahuascové ceremonie na území České republiky se liší podle kulturních kořenů vedoucího ceremonie (léčitele, šamana) (Horák, Lukášová, Vosáhlová, 2015, s. 9).

4.9.2 Legální status ayahuascy v České republice

Ayahuasca obsahuje látky harmine, harmaline, THH a DMT. V České republice jsou látky harmine, harmaline a THH legální (Horák, Novák, Wozaryová, 2016, s. 279). Produkce a obchodování s DMT je zakázáno Organizací spojených národů v rámci Úmluvy o psychotropních látkách z roku 1971. Česká republika Úmluvu podepsala v New Yorku roku 1989 (MV ČR, 1989).

Podle Nejvyššího soudu České republiky je zakázáno produkovat a držet více než 0,60 gramů DMT v práškovitém či krystalickém stavu a více než 0,5 litru nápoje ayahuasca (Policie ČR, 2014).

5 Praktická část

5.1 Příprava na ceremonii

O ayahuasce a možnosti zúčastnit se ayahuascové ceremonie se účastníci dozvěděli přes známé. „*Co jsem tak pochopil, tak je to vždycky přes doporučení známých, i výběr šamana,*“ uvádí respondent Tomáš. Respondentka Věra uvádí, že je velmi důležité, dát si pozor na to, kde a s kým se jedinec rozhodne ceremonie zúčastnit.

Samotné ceremonii nejprve předchází příprava. Příprava zahrnuje několikadenní sexuální abstinenci a dietu. Záleží na konkrétním šamanovi, co přesně doporučí participantům z jídelníčku vyřadit a jak dlouho před ceremonií je nutné dietu dodržovat. Instrukce k přípravě na ceremonii dorazí obvykle participantům na e-mailové adresy. „*Neměli jsme týden až dva kouřit, mít sex, masturbovat, taky se nemá jíst sladký a slaný a pít káva, ale spíše nám byly doporučený jednoduchý nekořeněný jídla,*“ uvádí respondentka Klára. „*Už jen samotnou dietou jsem cítila, jak se na ayahuascu připravuju a jak si mě volá,*“ dodává. Respondent Tomáš měl dodržovat dietu a sexuální abstinenci tři týdny před samotnou ceremonií, ale bylo mu doporučeno dodržovat dietu a sexuální abstinenci i týden po ceremonii. „*Já jsem se vlastně ani neměl dotýkat lidí,*“ uvádí. Respondentka Kateřina už dietu příliš „neřeší“. „*Já dietu už nijak přesně nedodržuju, dodržuju ji pouze v den rituálu a maximálně den před ním*“. Respondentka Lenka udává, že dodržovala po dobu dvou týdnů všechna stravovací pravidla, která se nacházela v manuálu. „*Původně jsme chtěli jíst pouze čerstvé ovoce a zeleninu, ale to jsme dlouho nevydrželi, takže jsme přidali na snídani ovesné kaše (vločky, rozinky, skořice, semínka, ořechy, med, jablko, voda) a lehčí teplé zeleninové jídlo večer bez masa, které nejím nikdy. K večeři jsem měla například rýži a zeleninovou směs, brambory, různé zeleninové omáčky, jáhly, pohanku, zeleninový salát a tak dále. Mezi těmito jídly jsem jedla čerstvé ovoce, zeleninu a pila vodu. K tomu jsem si udělala ještě asi čtyři výplachy střev,*“ uvádí.

Příprava na ayahuascovou ceremonii zahrnuje několikadenní sexuální abstinenci a dietu. Délku a podobu sexuální abstinence a diety určí šaman, který obvykle pošle instrukce na e-mailové adresy účastníků. Dodržování diety a sexuální abstinence mohou být účastníkům doporučeny i několik dní po skončení ceremonie. Účastníci by měli z jídelníčku vyřadit sladká a slaná jídla, maso a kávu. Mezi doporučená jídla patří čerstvé ovoce a zelenina, lehká nekořeněná jídla, semínka, ořechy, brambory a obilniny (rýže,

ovesné vločky, jáhly, pohanka...) Účastníci by neměli několik dní před ceremonií kouřit cigarety a konzumovat alkohol či jiné drogy. Sexuální abstinence může zahrnovat i respektování zákazu onanování a dotýkání se jiných lidí.

5.2 Průběh ceremonie v České republice

Účastníci se po příjezdu na místo, kde se bude ceremonie konat, obvykle nejprve sejdou a seznámí se mezi sebou. Ceremonie mohou probíhat buď v místnosti rodinného domu, pod širým nebem, v jurtách, malocách, v chalupách nebo v tzv. teepee, což je velký kuželovitý stan. Obvykle se koná jedna ceremonie nebo dvě po sobě během víkendu. Respondenti se zúčastnili ceremonií konaných poblíž Prahy, v severních Čechách a v jižních Čechách. „*Ty ceremonie se ale konají skoro všude po republice,*“ uvádí Petr. Ceremonie, které se zúčastnil Tomáš, probíhala v severních Čechách na venkově. „*Bylo to velmi pěkný místo, v okolí byly lesy, kousek od domku louka, byl tam klid, krásný prostředí, byla to taková rodinná chalupa,*“ říká.

Po příjezdu účastníků se většinou vybírají peníze za ceremonii, ale na některých ceremoniích se platí až před odjezdem. Cena za jednu ceremonii s ayahuascou se v České republice pohybuje od 1 200 až po 4 000 korun. Počet účastníků se často liší, na ceremonii se může sejít obvykle 10 až 40 lidí. Respondent Tomáš si všiml, že pro něj nebylo příjemné absolvovat ceremonii ve větší skupině lidí. „*Bylo pro mě velmi těžké se emocionálně otevřít v tak velké skupině neznámých lidí,*“ říká. „*Po ceremonii jsem přijel domů a musel jsem si ceremonii dokončit sám pomocí changi, halucinogenní směsi obsahující DMT, protože jsem cítil, že se ve mně něco zaseklo. Doma jsem se pak hodně vyplakal, což mi skupina cizích lidí nedovolila.*“ Naopak respondentka Klára, která se zúčastnila víkendové ceremonie, vnímala, že je s ostatními participanty určitým způsobem spojena. „*Během víkendu jsem si na lidi zvykla, byli sympatický, člověk se i s někým seznámil, druhé večer jsem se těm lidem otevřela a bylo to pro mě dost osvobozující.*“ Kláru s participanty spojovalo i to, že během ceremonie vnímala jejich bolest, když slyšela, jak po ayahuasce zvracejí a trpí. Respondentka Věra, která se zúčastnila několika ceremonií vždy se stejným šamanem, si všimla v důsledku různých složení participantů pokaždé jiné energie během ceremonie.

Následně jsou participantům oznámeny pokyny k blížící se ceremonii. „*Dostali jsme instrukce, že se sejdem v sále, že si máme vzít karimatky, spacáky, vodu, toaletní papír (nebo kapesníčky) a víc nevím. Potom jsme si zašli ještě na procházku a pak začala ceremonie,*“ uvádí Lenka. Šaman má s sebou vždy nějakého asistenta. Asistent či asistentka jako jediní ayahuascu nevypijí. Mohou sloužit jako tlumočníci šamana a vykládat, jak bude ceremonie probíhat. Během ceremonie pomáhají účastníky provázet na toaletu, když potřebují a sami to nezvládnou, a také vyměňují kýble.

Před ayahuascovou ceremonií může být participantům doporučena ceremonie s jinou rostlinou. Respondentovi Tomášovi byla doporučena ceremonie s mapachem. „*Mapacho je jihoamerický tabák a nálev z něj se kapá do očí a na tom si člověk vyzkouší, jak pracovat s psychedeliky a psychickou bolestí,*“ vysvětluje. Během ayahuascy se uvolňují traumatické vzorce, což podle respondenta není příliš příjemné a na mapachu si člověk vyzkouší, jak povolit psychické a tělesné sevření, aby bolest mohla volně odstoupit a odplout. Kláře byl také nabídnut jihoamerický tabák, který byl naložený ve vodě. „*Šaman chodil kolem nás a dal do dlaně každému tekutinu, kterou člověk šňupnul. To bylo hrozný, pánilo to, slzela jsem a chtělo se mi zvracet. Zároveň to ale člověka uvolnilo a připravilo na ceremonii,*“ říká. Respondentka Klára, měla také možnost zúčastnit se ceremonie s medicínou Kambo. „*Je to sekret z žáby, probíhalo to tak, že nám šaman zapálenou vonnou tyčinkou vypálil na kůži tečky, hlavně na ramena, aby se sekret z žáby dostal do oběhu. Měli jsme připravený tři litry vody a podložku, na které jsme klečeli, protože se očekávalo, že budeme hodně zvracet,*“ vysvětluje Klára. „*To mě totálně rozsekalo, ale pak jsem byla jak znovuzrozená, jako nový člověk,*“ dodává.

Ayahuascová ceremonie začíná vždy ve tmě. Participant se posadí na karimatky, které jsou vyskládány do kruhu a vedle kterých jsou připraveny kýble na zvracení. Šaman nejprve pronese úvodní řeč. „*Na samotné ceremonii nám bylo úvodním slovem řečeno, že máme chodit po čtyřech, kde je záchod a koupelna, že se máme přihlásit o pomoc,*“ uvádí Lenka. Mohou následovat společné modlitby a sdílení záměrů, kvůli kterým se participant rozhodli zúčastnit ceremonie. V rámci očišťování začíná šaman vykuřovat prostor tabákovým dýmem. Účastníci jsou následně šamanem vyzýváni, aby k němu postupně přistoupili a vzali si od něj šálek s nápojem. Šaman někdy určí, kolik šálků ayahuascy má jedinec vypít a někdy toto rozhodnutí nechá na něm. Obvykle se na začátku pije jeden šálek ayahuascy a poté si může jedinec přijít k šamanovi pro další, pokud chce.

Po vypití nápoje jedinec buď sedí, nebo leží a čeká, než začne ayahuasca působit, pokud vůbec začne. „*Občas se mi stalo, že se mi žádný účinky neprojevovaly, nebo se projevovaly jen fyzicky,*“ svěruje se Kateřina. Poté, co všichni nápoj vypijí, je řečeno, že mají odpočívat nebo se pokusit spát.

Ceremonie může nejprve probíhat v tichosti, nebo se začne hrát na nástroje a zpívat písňe Ícaros. Pro některé účastníky byly ovšem hudba a zpěvy rušivé. „*Ta hudba byla velmi disharmonická, tak jsem se hned pozvracel,*“ uvádí Tomáš. „*Je ale zajímavý, že šaman věděl, kdy zpívat a kdy nás nechat v tichosti ponořit se do sebe. Věděl, že mají účinky ayahuascy různé fáze a kdykoliv se člověk začal ztrácet sám v sobě a rozpouštět v psychickém prožitku, tak ho píseň vždy vytáhla zpátky a udávala rytmus účinků,*“ dodává. „*Šaman se pomocí hudby snažil, aby se nikdo myšlenkama neponořil tam, kam nemá,*“ uvádí Klára. Ani pro Kateřinu nebyly zpěvy příliš užitečné. „*Zpěv mě spíše rušil, preferuju spíš, když šaman nezpívá, ale píská na rty,*“ uvádí. Na ceremonii, které se zúčastnila, se naopak respondentce Kláře hudba líbila a během ceremonie ji nerušila. „*Byla to nádherná hudba, hezký melodie, šaman zpíval jak španělsky, tak i česky.*“

Po ayahuasce se hodně zvrací a má projímavé účinky, čímž se jedinec očišťuje. S očišťováním může pomáhat i šaman, obvykle se jedná opět o okuřování tabákovým dýmem, ovívání větvičkami, o očišťování pomocí šalvěje nebo rapé, směsi tabáku a bylin. „*Jedná se o jakýsi magický úkon, který přivolává duchovní spojence, kteří nás ochraňují a provádí v psychickém prožitku a zároveň nás mají provádět do života,*“ vysvětluje Tomáš.

Ceremonie trvá obvykle pět hodin. „*Šaman během ceremonie vidí a pozoruje, přestože nemůže ve tmě nic spatřit, ale rozumí, co se v jednotlivých lidech odehrává a ví, jak se vším pracovat,*“ uvádí Tomáš. Po skončení ceremonie se jdou participanti vyspat. Po probuzení může probíhat integrace, kdy se účastníci sejdou a šaman jim vypráví, co v každém jednotlivci viděl. „*To bylo přínosnější než samotná ceremonie, byly tam věci, který já jsem přehlídl a šaman detailně popisoval stavy, události a témata, co se udávaly, i v minulosti, ... to vůbec nemohl tušit, to bylo zajímavý, dával nám i rady do budoucna. Předtím jsme mu nic neříkali, nikdy jsme se neviděli,*“ uvádí respondent Tomáš. Věra se také zúčastnila ceremonie, která byla završena sdílením prožitků a pocitů.

Po skončení ceremonie může probíhat další očišťování, opět nejčastěji pomocí vykuřování tabákovým dýmem. Ceremonie, které se zúčastnila Klára, byla završena ceremonií s chýší. *„Měla to být finální očista, byl zapálený oheň, měli jsme se vypotit, byla to taková malá saunička. Bylo to ale hrozně náročný, mačkali jsme se tam s hodně lidma, museli jsme rituálně přicházet a odcházet, měli jsme se i modlit a zpívat písně óm, člověk se u toho fakt vysílil,“* vysvětluje.

Respondenti byli dotazováni i na to, jak vnímali šamana. *„K nám šaman často promlouval, vyprávěl nám příběhy, vtipný historky, připadal mi jako nějaký dědeček, který vypráví příběhy o člověku, připadali jsme si jako jeho děti,“* uvádí Klára. Pro Lenku byla role šamana velmi významná. *„Šaman má dle mého názoru pod palcem celý prostor, nás i všechny bytosti, co přijdou na pomoc. Během ceremonie si nás zval s přítelem k sobě a rovnal nám naše energie,“* uvádí.

Poté, co účastníci dorazí na místo, kde se bude ceremonie konat, mají možnost se mezi sebou seznámit. Obvykle se sejde 10 až 40 lidí. Po příjezdu se obvykle vybírají peníze za ceremonii, přibližně 1 200 až 4 000 korun. Účastníci mají možnost zúčastnit se jednodenní či víkendové ceremonie. Poté jsou účastníkům oznámeny instrukce k průběhu ceremonie. Šaman je doprovázen asistentem, který pomáhá během ceremonie účastníkům. Ayahuascová ceremonie může probíhat v místnosti rodinného domu, chalupy, v teepee, malocách, jurtách či pod širým nebem. Před ayahuascovou ceremonií může šaman provádět ceremonie s jihoamerickým tabákem mapacho nebo s medicínou Kambo. Ayahuascová ceremonie probíhá až po setmění. Každý účastník má svou karimatku a vedle ní kýbl na zvracení. Šaman pronese úvodní řeč, po které mohou následovat společné modlitby a očišťování vykuřováním tabákového dýmu. Účastníci poté mohou začít jednotlivě chodit za šamanem pro šálek s nápojem. Po vypití nápoje by měl jedinec sedět či ležet na karimatce, měl by odpočívat a pokusit se spát. Ceremonie probíhá v tichosti i za doprovodu zpěvů a hudby. Během ceremonie provádí šaman očišťování. Ceremonie trvá přibližně pět hodin. Šaman během ceremonie dokáže vidět, co jednotliví lidé prožívají a jak se cítí. Ceremonie je završena dalším očišťováním. Po skončení ceremonie může šaman participantům vyložit jejich prožitky.

5.3 Průběh ceremonie v Peru

Průběh ceremonie v Peru popsal léčitel Roberto. Šamanismus je součástí jeho rodiny. „*Moje babička i můj otec jsou ayahuasqueros a do světa uzdravování mě zasvětili už v brzkém věku. Sám mám mimosmyslové schopnosti,*“ uvádí. Roberto uvedl, jak probíhá předávání šamanských znalostí. „*Šamanské znalosti se v Peru předávají z generace na generaci. Mladí potenciální šamani začínají užívat ayahuascu už v osmi, deseti letech, pod dohledem rodičů či prarodičů. Například příslušníci kmene Shipibo-Conibo, kteří obývají peruánské město Pucallpa, zkouší ayahuascu už v sedmi letech, aby měli silné spojení s rostlinou už od mala.*“

Podle Roberta se v Peru šamani už nevyskytují, tak je začala označovat západní společnost. „*My se považujeme za ayahuasqueros. Lidem, kteří nás chodí vyhledávat, říkáme pacienti,*“ uvádí.

Ayahuascové ceremonie probíhají v uzdravovacích centrech a platí, že čím lepší marketing centra mají, tím více zákazníků se k nim chodí uzdravovat a tím vyšší jsou ceny. Nejčastěji probíhají ceremonie v tzv. „malocas“. „*Malocas jsou velká společná obydlí, původně některých indiánských kmenů v Amazonii. Do malocas se vejde více jak čtyřicet lidí,*“ vysvětluje Roberto. Počet účastníků na ceremoniích v Peru je různý. „*Ceremonie může probíhat ve skupině o 20–40 lidech, někdy se pořádají i ceremonie pro pět, šest osob. Šaman může provést ceremonii i s jednotlivcem, ale to je nebezpečné, obzvlášť, je-li pacientem žena a má-li u sebe šaman asistenta,*“ reaguje Roberto. Cena za jednu ayahuascovou ceremonii se pohybuje od 100 do 250 amerických dolarů.

Před samotnou ceremonií je doporučeno pacientům dodržovat dietu. „*Pacientům většinou říkám, že by v den ceremonie neměli jíst slaná jídla, maso, požívat alkohol či jiné drogy,*“ uvádí Roberto.

Ayahuascová ceremonie začíná obvykle v 9 až 10 hodin večer. Šaman na začátku ceremonie vypije spoustu ayahuascy a vždy má u sebe nějakého asistenta, který je obvykle střízlivý, protože je třeba, aby byl někdo při vědomí a dohlížel na ostatní. „*Často se ale stává, že se pacienti šamana, který je ve stavu transu, bojí, protože hodně zvrací a podivně se pohybuje, jako by byl zvíře,*“ uvádí Roberto.

Účastníci se sejdou v určené místnosti a jednotlivě za šamanem chodí a sdělují mu své potíže a očekávání. „*Je ovšem velmi důležité, aby byli lidé před šamanem uvolnění a otevření,*“ uvádí Roberto. Následně začnou někteří šamani provádět očišťování prostoru a pacientů pomocí vykuřování tabákovým dýmem, nebo koupelí s květinami, tzv. „*baño de florecimiento*“

Po připravení ayahuascového nápoje začne šaman lidem nalévat šálky. „*Pacientům pak řeknu, ať se pokusí odpočívat a spát,*“ uvádí Roberto. Šaman během ceremonie využívá zpěvů Ícaros. „*Ícaros fungují tak, že pacient řekne šamanovi, s čím má problém a šaman pak svůj zpěv zaměří na tento problém. Pomocí písně vyvolá pacientovi vizi zaměřenou na daný problém,*“ vysvětluje Roberto.

Účinky ayahuascy a jejich síla záleží vždy na člověku, který ji užil. Někteří lidé jsou citlivější, tudíž se účinky mohou dostavit už po 10 minutách, u někoho po hodině až dvou. „*Člověk začne pociťovat zimu nebo horko a zvrací a často chodí na toaletu. Pacienti začnou mít vize o jejich minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Stav trvá obvykle 3 až 5 hodin, lidé často pláčou, vybavují se jim toxické vzpomínky, začínají mít výčitky, vybavují se jim traumata, pociťují úzkost,*“ vysvětluje Roberto. Po vystřízlivění by měla skupina sdílet své prožitky a pocity a šaman by jim měl vyložit, co to znamenalo. Doba opakování procesu ayahuascové ceremonie záleží na potřebě pacienta, může to být týden nebo měsíc. Počet potřebných ceremonií k uzdravení pacienta určuje šaman.

Ceremonie v Peru probíhají podobně, jako v České republice. V Peru probíhají ceremonie v uzdravovacích centrech. Ayahuascové ceremonie se konají v malocas. Na ceremonii se sejde obvykle 20 až 40 lidí, ale mohou se konat i v menším či větším počtu. Někteří šamani v Peru nabízejí možnost individuální ceremonie. Cena za ayahuascovou ceremonii je přibližně 100 až 250 amerických dolarů. Participantům je doporučeno v den ceremonie dodržovat dietu, která zahrnuje stejná omezení, jako dieta, kterou doporučují šamani na ceremoniích v České republice. Ayahuascová ceremonie začíná po setmění. Šaman má k dispozici asistenta, který dohlíží na ostatní. Účastníci za šamanem jednotlivě chodí a sdělují mu své potíže. Před rozlíváním šálků provede šaman očišťování pomocí tabákového dýmu nebo pomocí koupele s květinami.

Po vypití nápoje by měli účastníci odpočívat a pokusit se usnout. Ceremonie je doprovázena zpěvy Ícaros, pomocí kterých se šaman snaží vyvolat účastníkům určitou vizi. Ceremonie trvá obvykle pět hodin a je završena sdílením prožitků a pocitů. Šaman účastníkům vykládá, co jejich prožitky a pocity znamenaly.

5.4 Motivace účastníků

Motivace účastníků, aby se zúčastnili ayahuascové ceremonie, je individuální záležitostí.

Respondentka Věra se rozhodla zúčastnit ceremonie nejprve ze zvědavosti, poté z touhy posunout se dál a z touhy po seberozvoji. Ayahuascové ceremonie se ovšem zúčastnila bez jakýchkoliv očekávání.

Kateřina se zúčastnila ceremonie z čistě duchovních důvodů, kdy chtěla otevřít tzv. třetí oko. *„Třetí oko je energetické centrum, tzv. šestá čakra, která se nachází u kořene nosu. Otevřením třetího oka se jedinci zjednodušeně otevře celý vesmír, jedinec se stane plně vědomou bytostí, to znamená, že jedincovo nevědomí a podvědomí se stane vědomým. Člověk tak bude vědět, proč se mu v životě dějí určité situace, bude se moci napojovat na kolektivní vědomí, a tím pádem se k jedinci bude dostávat vědění a moudrost pocházející ze Zdroje,“* vysvětluje. Jedinec se podle Kateřiny bude schopen napojovat na ostatní, zejména na jejich emoce a bude schopen se podívat tzv. za oponu, za kterou někteří vidí jiné bytosti, například anděly. K dosažení otevření třetího oka vede mnoho mezistupňů, podle respondentky tomu předchází usilovná práce na sobě samém a na osobním rozvoji. Ayahuasca je podle ní výborný a relativně rychlý prostředek, jak dosáhnout otevření 3. oka, ale nestačí se párkrát zúčastnit ceremonie, je potřeba odjet na několik týdnů či měsíců do Jižní Ameriky a soustředit se pouze na to.

Respondent Tomáš se rozhodl zúčastnit ceremonie z psychoterapeutických důvodů. Řešil vlastní problémy a prostřednictvím ayahuascy chtěl nazřít věci, které nejsou v běžném životě vědomé.

Kláře se zdála ayahuasca jako zajímavý způsob sebepoznání, chtěla se dostat hlouběji do podvědomí a vyřešit si pomocí ayahuascy osobní problémy. *„Chtěla jsem v sobě odkrýt hloubš skryté věci, který si potlačuju, dostat se pod povrch běžný skořápky sebepoznání, propojit se s přírodou, smířit se s rodičema...,“* svěruje se.

Petr se zúčastnil ayahuascové ceremonie, protože chtěl vyřešit osobní problémy s otcem a také se chtěl naučit přijmout sám sebe. „*Měl jsem problém, brát se takovej, jakej jsem, taky jsem se nedokázal vůbec za nic pochválit, měl jsem pocit, že všechno, co dělám, je špatně...*“

Lenka se rozhodla zúčastnit ayahuascové ceremonie, protože měl o ayahuascu zájem její přítel. „*S přítelem jsme si řekli, že do těchto velkých věcí půjdeme společně,*“ uvádí. „*Také jsem se možná rozhodla se ceremonie zúčastnit z nějaké zvědavosti,*“ dodává.

Participantů se účastní ayahuascových ceremonií z psychoterapeutických a osobních důvodů, zejména z touhy po seberozvoji a sebepoznání. Účastníci chtějí pomocí ayahuascy odkrýt věci, které se nenacházejí v jejich vědomí a které skrývají hluboko uvnitř sebe. Někteří se účastní ayahuascových ceremonií z duchovních důvodů, například aby odkrýli tzv. třetí oko nebo aby se propojili s přírodou. Důvodem k účasti na ayahuascové ceremonii může být i touha zlepšit vztahy s členy rodiny nebo zvědavost.

5.5 Pocity účastníků

Respondentka Věra se cítila po vypití ayahuascy pokaždé jinak. „*Od harmonických klidných stavů, kdy jsem si užívala atmosféru a vnitřně pracovala na svých tématech, přes úplné odstrižení od emocí, frustraci, náročného čištění, pocitu smrti, kdy jsem se povrchově nadechla pouze jednou za pár minut a nemohla se hnout, až po užívání si úžasné obrovské energie oslavy života a radosti,*“ uvádí.

Ayahuasca má vlastní inteligenci, ducha, který určitým způsobem pracuje s člověkem. Tomášovi se duch zjevil jako had, který prolézal jeho tělem a čehokoliv se had „dotknul“, tak u něj aktivoval traumata, respondent cítil, že se mu vše vyplavuje do vědomí. Pro Tomáše byl ayahuascový stav velmi náročný po fyzické stránce. „*Hrozný, bylo to strašný, úplně jsem toho litoval,*“ říká. „*Já jsem se bál, že to bude silnej psychickej zážitek, kterej bude náročnej, ale to nebylo, já pracuju s mnohem silnějšíma psychedelikama, myslel jsem, že ayahuasca bude silnější, ale nebyla.*“ Tomášovi se v halucinacích zjevoval duch ayahuascy v podobě hada.

Kateřina se cítila vždy po každém obřadu jinak. „*Někdy jsem byla plná energie, jindy jsem naopak pociťovala únavu anebo probíhalo především očišťování,*“ uvádí.

Pro Kláru byl stav po ayahuasce velmi náročný. „*Udělal se mi hrozně špatně, cejtla jsem, že jsem ve zvláštně racionálním protistavu, jakože sem to nepřijmula, přestože jsem chtěla, ale moje reakce proti tomu bojovala, měla jsem snahu o kontrolu... ayahuasca na to reagovala tak, že mi bylo blbě,*“ svěruje se. Klára velmi bojovala s ayahuascovým stavem. „*Vůbec jsem se ayahuasce nedokázala podvolit, nedokázala jsem se uvolnit. Byl to souboj mě, a kdo vyhraje, podle šamana má i tohle pro mě nějaký vnitřní význam,*“ vysvětluje. „*Všechno jsem v sobě držela, abych se nepozvracela, ale říká se, že zvracení je duševní očista a proudění toho, co v sobě člověk drží, a já to vše držela, i emoce, a tím mi bylo hůř. Když jsem se ale vrátila domů, uvědomila jsem si, že mě bolest očisťuje, a že když ji přijmu, tak to není tak hrozný, jak se zdá,*“ dodává. Klára měla pouze jemné vizuální halucinace, viděla hady a červy, kteří pro ni byli děsiví, a nevnímala, že by měli nějaký význam. Během druhé ceremonie, které se Klára zúčastnila, se cítila úplně jinak. „*Už jsem se o dost více uvolnila,*“ vysvětluje. Klára během ceremonie zažila transcendentální přírodní zážitek. „*Říkala jsem si, že budu zvracet, tak jsem šla k lesu, kde jsem si klekla, udělalo se mi špatně, strašně jsem dýchala, dostala jsem se do nějakého jiného stavu vědomí, z toho dechání jsem měla křeče v obličeji a rukách. Ruce se mi začaly narovnávat a dávaly se mi k sobě do modlitby, položila jsem hlavu na zem, sepjatý ruce jsem dala k tělu, a jak jsem hrozně dýchala, kývala jsem se dopředu a dozadu a vypadalo to, jako bych se modlila k přírodě, k matce zemi. Bylo to něco, co se dělo samo od sebe, bylo to hrozně příjemný a cejtla jsem, že mnou proudí nějaká příjemná energie, dech se mi uklidňoval, křeče ustoupily, začala jsem se uklidňovat pískáním a slyšela jsem, že na mě pískají i ptáčky z lesa,*“ popisuje.

Respondentka Lenka měla, stejně jako respondentka Klára, problém zvracet. „*Bojovala jsem sama se sebou se před ostatními vyzvracet. Pak to bylo pro mě hodně bez servítek, jeden zážitek z dětství se mi neustále dokola opakoval. Nakonec jsem usla,*“ uvádí.

Petr měl po vypití ayahuascy vize barevných geometrických tvarů, které se po nějaké době změnilly na vize červů a hadů.

Pocity účastníků po ayahuasce mají různou podobu, u každého jedince se na různé ceremonii liší. Ayahuascový stav doprovází pocity klidu, radosti, energie, ale i pocity smrti. Mezi fyzické projevy po užití ayahuascy patří často nevolnost, únava a mohou se objevit i křeče a potíže s dýcháním. Některým jedincům se mohou vybavit zapomenutá traumata. Někteří účastníci mohou pociťovat propojení s přírodou.

5.6 Léčebný potenciál ayahuascy

Přestože neměli respondenti žádná očekávání, ayahuasca jim velmi pomohla jak s psychickými, tak s fyzickými obtížemi.

Respondentce Kateřině pomohla ayahuasca vyřešit zdravotní stav, kdy ji trápily migrény, a také jí pomohla od závislosti na cigaretách. *„Ayahuasca mi taky pomohla odblokovat spoustu věcí, o kterých jsem sama nevěděla. Cítím se klidnější, získala jsem vnitřní klid, klid na duši. Přestala jsem řešit spoustu věcí, které mi dříve zaměstnávaly hlavu, a hlavně jsem začala brát lidi takové, jací jsou a přestala jsem je soudit a rozčilovat se s nimi,“* udává. Podle Kateřiny je ayahuasca velmi inteligentní energie a člověku vždy pomůže jen s tím, co je schopen unést. Samotné uzdravování je ovšem velmi individuální, záleží na člověku, kam je schopen ayahuascu pustit.

Respondentce Věře ayahuasca velmi pomohla v seberozvoji a dále jí pomáhá. Pro respondentku Lenku byla ayahuasca větším začátkem sebepoznávací cesty a posouvání se, jak sama udává.

Respondentovi Tomášovi ayahuasca svým způsobem také pomohla. *„Já sám pracuju s psychedelikama. Samozřejmě že mi to pomohlo, ale nebylo to jen tohle, bylo tam mnoho faktorů, který fungovaly ve spolupráci. Dlouhodobě se zabývám psychoterapií a sám ji na sobě prostřednictvím psychedelik vykonávám. Analyzuju si sny, pracuji s pohádkou, příběhem, neustále sám sebe analyzuju a rozebírám. Tohle hodně záleží na člověku, ayahuasca není samospásná, je to práce na sobě, jak člověk je sám motivovanej, jak integruje.“*

Petrovi ayahuascové ceremonie pomohly vyřešit vztahy s jeho blízkými. *„Je to běh na dlouhou trať, není to o tom, že člověk absolvuje jednu ceremonii a změní se mu svět, je to taky o tom, co se děje pak, jak člověk sám pracuje s tím, co zažil, v reálném životě,“* vysvětluje Petr.

Léčebný potenciál ayahuascy je rozsáhlý. Může být prostředkem k léčbě migrény a zbavení se závislosti na cigaretách. Je nástrojem sebepoznání a seberozvoje. Může pomoci lidem nalézt vnitřní klid, smířit se s jinými lidmi a vylepšit osobní vztahy. Jestli ayahuasca jedinci pomůže, ovšem záleží na konkrétním člověku, co si z ceremonie odnese a jak se zážitkem naloží.

5.7 Šamanský turismus

K problematice šamanského turismu se vyjádřil respondent Robert. Všiml si, že pro spoustu lidí se stal narůstající zájem turistů o ayahuascu businessem. Za ayahuascou dojíždějí turisté nejčastěji do Peru, Kostariky, Nicaraguy, Guatemaly, Kolumbie a Ekvádoru. Respondent se domnívá, že 90 % šamanů se věnuje ayahuascovým ceremoniím pouze pro zisk. „*Nejdříve zájemcům nabídnou jedno sezení a poté začnou tvrdit, že potřebují další a další,*“ uvádí. Problém vidí zejména s turisty ze Spojených států nebo z Kanady, kterým šamani začnou tvrdit, že mají talent na to, stát se také šamanem, a že je tomu naučí. Respondent má několik přátel z USA a Kanady, kteří zaplatili přibližně 5 000 až 7 000 amerických dolarů za šamanský kurz. Robert je ovšem toho názoru, že nezáleží na kurzu, ale na osobnosti člověka a na jeho předcích. Někteří „šamani“ si dokonce pouze ayahuascu koupí a začnou provádět ceremonie, jiní se naučí zpívat i písň Īcaros. „*Řekl bych, že pouze tak 10 % šamanů je dobrých, jsou pokorní, nevěnují se tomu pouze pro zisk..., jsem rád, že některé takové znám,*“ uvádí Robert. Na druhou stranu chápe, že se chtějí lidé uživit, ale nesouhlasí s tím, že zneužívají turisty. „*Někteří ‚šamani‘ využívají svou moc i ke zneužití dívek, což je velmi smutné, a i s takovými jsem se bohužel setkal,*“ dodává. Respondent udává, že zákazníci jsou nejčastěji z USA, Kanady, Austrálie a Anglie. Turisté z Evropy jsou podle Roberta více obezřetní a mají v oblasti ayahuascy více znalostí.

Zájemci o ayahuascové ceremonie nejčastěji dojíždějí do Peru, Kostariky, Nicaragui, Guatemaly, Kolumbie a Ekvádoru. Valná většina šamanů nabízejících ceremonie v těchto zemích tak ovšem činí pouze ze zisku. Pro šamany je zvýšený zájem turistů o ayahuascu dobrou příležitostí, jak si vydělat. Snaží se turisty nalákat na co nejvíce ceremonií a některým mohou nabízet i možnost absolvování šamanského kurzu. Někteří šamani využívají své moci ke zneužití dívek či žen, které by se neměly zúčastňovat ceremonií samy. Turisté jsou nejčastěji z USA, Kanady, Austrálie a Anglie.

6 Diskuze

Ayahuascové ceremonie v České republice jsou využívanou alternativou pro ty, kteří mají zájem o levnější a dostupnější ceremonie, oproti ceremoniím v Jižní Americe. Před ayahuascovou ceremonií probíhá individuální příprava, která zahrnuje obvykle dvoutýdenní sexuální abstinenci a dietu. Instrukce k přípravě na ceremonii jsou šamanem odeslány participantům nejčastěji na e-mailové adresy. Účastníkům je doporučeno vyřadit z jídelníčku sladká a slaná jídla, maso, kávu, kořeněná jídla, dále by neměli kouřit cigarety a požívat alkohol a jiné drogy. Jídelníček by se měl skládat z čerstvého ovoce a zeleniny, vloček, jáhel, pohanky, brambor, ořechů, semínek a z vody. Někdy může být doporučeno dodržovat sexuální abstinenci a dietu i týden po skončení ceremonie.

O možnosti zúčastnit se ayahuascové ceremonie se účastníci dozvěděli od známých, kteří jim následně doporučili i šamana. Ayahuascové ceremonie probíhají na různých místech po celé České republice, obvykle v místnosti rodinného domu, v chalupách, pod širým nebem, v jurtách, malocách nebo teepee.

Cena za jednu ceremonii se v České republice pohybuje od 1 200 po 4 000 a více korun. Ceremonie se obvykle zúčastní 10 až 40 lidí najednou. Participantů se obvykle účastní jedné ceremonie, nebo víkendového pobytu zahrnujícího dvě ceremonie. Pro některé respondenty hrála velikost skupiny důležitou roli v průběhu ceremonie, pro jednoho respondenta bylo obtížné se emocionálně otevřít ve velké skupině, jedna respondentka vnímala, že je s lidmi kvůli společné bolesti určitým způsobem spojena, a jedna respondentka cítila v důsledku složení skupiny z různých participantů jinou energii.

Po příjezdu na určité místo se obvykle nejprve vybírají peníze za ceremonii. Na některých ceremoniích se peníze mohou vybírat až před odjezdem účastníků. Následně jsou oznámeny instrukce k ceremonii, během kterých je participantům řečeno, ve které místnosti se sejdou a co si s sebou mají vzít (karimatky, spacáky, vodu a toaletní papír).

Poté, co se všichni účastníci sejdou v určené místnosti, následují společné modlitby a sdílení záměrů, ve kterých účastníci sdělují, proč se ceremonie rozhodli zúčastnit. Šaman či léčitel je vždy doprovázen asistentem, který nápoj nepije. Asistent doprovází účastníky na záchod, vyměňuje kýble a může tlumočit šamanovy pokyny.

Ještě před tím, než začne ceremonie s ayahuascou, může být některým participantům doporučena ceremonie s jinou medicínou. Obvykle se jedná o ceremonii s rostlinou mapacho, jihoamerickým tabákem, jehož nálev si účastníci nakapou do očí nebo ho šňupnou. Participantům může být nabídnuta i možnost zúčastnit se ceremonie s medicínou Kambo, ve které je účastníkům vkládán do oběhu sekret z žáby. Uvedené ceremonie připraví jedince na ceremonii s ayahuascou.

Samotná ceremonie s ayahuascou začíná vždy, když je tma. Účastníci se posadí na karimatky vyskládané do kruhu. Každý účastník má vedle sebe kýbl na zvracení. Šaman pronese úvodní řeč a sdělí instrukce k ceremonii, řekne participantům, kde se nachází záchod a koupelna a že se mohou kdykoliv přihlásit o pomoc. Šaman začne účastníky očišťovat pomocí vykuřování prostoru tabákovým dýmem. Následně jsou jednotlivě vyzýváni, aby k němu přicházeli pro šálek ayahuascového nápoje. Šaman určí dávku ayahuascy sám a jedinec si může během ceremonie přijít pro přídavek. Po vypití nápoje je participantům řečeno, aby si sedli či lehli a počkali, až začne ayahuasca působit. Během ceremonie by se měli účastníci pokusit odpočívat a spát. Může se stát, že jedinec nebude pociťovat žádné účinky.

Ceremonie může probíhat v tichosti nebo je doprovázena hraním na hudební nástroje, zpíváním písní Ícaros a pískáním na rty. Pro většinu respondentů byly hudba i písně spíše rušivé. Hudba a písně hrají klíčovou roli v průběhu ceremonie. Pomocí hudby a zpěvů se šaman snaží působit na účastníky pozitivně.

Během ceremonie se participanté očišťují, protože ayahuasca má projímavé účinky a jedinci po ní často zvracejí. Šaman může provádět doplňující očišťování, opět pomocí okuřování tabákovým dýmem, ovívání větvíčkami, očišťování pomocí šalvěje nebo směsi tabáku a bylin rapé. Očišťování přivolává duchovní spojence, kteří provázejí účastníky během ceremonie.

Ceremonie trvá přibližně pět hodin. Po skončení ceremonie jdou participanté spát. Následující den může probíhat integrace, během které se účastníci sejdou a sdílejí mezi sebou své pocity a prožitky z ceremonie. Šaman účastníkům vypráví, co se v jednotlivých lidech odehrávalo. Může následovat další očišťování, opět pomocí vykuřování tabákovým dýmem nebo ceremonie s chýší, ve které se člověk vypoťe.

Účastníci se obřadu zúčastňují nejčastěji z touhy po seberozvoji, sebepoznání, ze zvědavosti, z duchovních důvodů, z důvodu propojení se s přírodou, z psychotherapeutických důvodů, z důvodu vyřešení osobních problémů, vztahů s ostatními lidmi.

Důvodem pro účast na ayahuascové ceremonii může být často také touha účastníků odkrýt v sobě nevědomé věci.

Pocity účastníků po užití ayahuascy jsou velmi individuální. To, jak se účastníci cítí, záleží jak na konkrétním jedinci, tak na samotné ayahuasce. Ayahuascový stav doprovází fyzické pocity, během kterých je participantům nevolno a mohou pociťovat únavu. Účastníci mohou pociťovat radost, klid, frustraci, odstrižení od emocí, litování, náročné čištění, ale i pocit smrti. Mohou cítit, jak se jim aktivují traumata a vyplavují se jim do vědomí věci nevědomé a vzpomínky. Po užití ayahuascy mohou mít vize plné geometrických barevných tvarů, červů, hadů a nadpřirozených bytostí.

Uživatelům pomohla ayahuasca v různých směrech. Jedna respondentka si vyléčila pomocí ayahuascy migrény a pomohla jí i od závislosti na cigaretách. Cítí se klidnější a smířila se s lidmi. Pro několik respondentů je ayahuasca nástrojem k seberozvoji a pro někoho k sebepoznávání. Žádný z respondentů neuvedl negativní následky po užití ayahuascy.

Ayahuascové ceremonie v Peru se konají v uzdravovacích centrech, nejčastěji v tzv. malocas, do kterých se vejde více než 40 lidí. Počet účastníků je různý, obvykle jsou pořádány ceremonie pro 20 až 40 lidí. Někdy jsou nabízeny ceremonie pro jednotlivce. Cena ceremonie je obvykle 100 až 250 amerických dolarů. Než ceremonie začne, doporučí šaman účastníkům dodržovat dietu a sexuální abstinenci. V den ceremonie by se tak měli vyhnout slaným jídlům, masu, užívání alkoholu a dalším drogám. Ceremonie začíná v 9 až 10 hodin večer. Šaman nejprve sám vypije velkou dávku ayahuascy. K dispozici má asistenta, který nápoj nevypije, protože je nutné, aby byl při vědomí a mohl pomáhat účastníkům. Nejprve proběhne očišťování vykuřováním tabákovým dýmem na pacienty nebo očišťování v koupeli s květinami. Následně je nápoj podáván účastníkům. Ti chodí jednotlivě za šamanem, sdělují mu svá očekávání a záměry a dostanou nápoj. Po vypití se uloží na karimatky, na kterých by měli odpočívat a pokusit se spát. Ceremonii doprovázejí písně Ícaros, pomocí kterých se šaman snaží účastníkům vyvolat vize, které mohou přispět k řešení jejich problémů. Ceremonie trvá obvykle tři až pět hodin. Po jejím skončení sdílí skupina své pocity a prožitky a šaman jim vyloží, co znamenají.

Zvýšený zájem západní společnosti o ayahuascu má za následek zvýšený turismus v Peru a dalších oblastech, do kterých uživatelé za ayahuascou cestují. Uzdravovací centra jsou si toho vědoma, proto využívají marketingových nástrojů k lákání nových zákazníků. Zájem turistů o užívání ayahuascy v zemích Jižní Ameriky se tak stal pro spoustu místních lidí způsobem, jak si vydělat. Mezi turisticky oblíbené země patří Peru, Kostarika, Nicaragua, Guatemala, Kolumbie a Ekvádor. Zákazníci jsou nejčastěji z USA, Kanady, Austrálie a Anglie. Šamani, kteří nabízejí ayahuascové ceremonie čistě ze zisku, nabízejí turistům nejprve jednu ceremonii a snaží se jim namluvit, že potřebují další. „Šamani“ si mohou ayahuascu koupit a začít nabízet ceremonie, někteří se naučí i písničky Ícaros. Některým turistům šamani navrhnou i možnost absolvování šamanského kurzu, který stojí 5 000 až 7 000 amerických dolarů. Tito šamani nezneužívají turisty pouze k zisku, ale také ke zneužití dívek. Dívky a ženy by se nikdy neměly účastnit individuálních ceremonií.

7 Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl zodpovědět výzkumné otázky. Hlavní výzkumnou otázkou bylo, z jakých důvodů se Češi zúčastňují ayahuascových ceremonií. Dalšími otázkami bylo, jak probíhají ayahuascové ceremonie v České republice a v Peru, jak probíhá příprava na ceremonie, jak se uživatelé během ceremonie cítili, jaké pozitivní vlivy na uživatele ayahuasca může mít a jaký problém může představovat šamanský turismus.

V první části bakalářské práce byl nejprve představen cíl práce a uvedena metodologie, kde byly vymezeny výzkumné otázky a postup, pomocí kterého byly zodpovězeny. Práce je založena na kvalitativním výzkumu, během kterého byl proveden polostrukturovaný rozhovor se sedmi respondenty. V teoretické části byly vysvětleny stěžejní pojmy nutné k hlubšímu pochopení problematiky. Důraz byl kladen na vysvětlení pojmu ayahuasca a pojmu šamanismus, v rámci kterého je ayahuasca užívána jako prostředek šamana k dosažení extatického stavu.

V praktické části byly zodpovězeny výzkumné otázky. Hlavní výzkumnou otázkou bylo, z jakých důvodů se Češi zúčastňují ayahuascových ceremonií. Bylo zjištěno, že se jedná především o psychoterapeutické, duchovní a osobní důvody. Průběh ceremonie v České republice se nijak významně neliší od průběhu ceremonie konané v Peru. V obou případech předchází ceremonii příprava, která zahrnuje několikadenní sexuální abstinenci a dietu. V České republice probíhají ceremonie v místnostech rodinného domu, chalupách, teepee, malocách a jurtách obvykle v 10 až 40členné skupině. Ceny za jednu ceremonii se mohou pohybovat od 1 200 do 4 000 korun. V Peru se konají ceremonie v rámci uzdravovacích center obvykle v malocách. Ceny za ceremonii v Peru se pohybují od 100 do 250 amerických dolarů. Šaman má po ruce vždy asistenta, který pomáhá účastníkům. V místnosti, kde ceremonie probíhá, jsou pro participanty připraveny karimatky a kýble na zvracení. Před ceremonií probíhá očišťování pomocí tabákového dýmu. Ceremonie začíná ve tmě. Šaman obvykle vyslechne účastníky, kteří mu sdělí, jaká mají od ceremonie očekávání. Po vypití ayahuascového nápoje se participanti usadí na karimatky, odpočívají a pokusí se usnout. Ceremonii doprovází hra na hudební nástroje a zpěvy. Po skončení ceremonie může probíhat další očišťování a sdílení prožitků. Další výzkumná otázka byla zaměřena na pocity účastníků po užití ayahuascy. Jedná se nejčastěji o emocionální projevy (radost, přival energie), o psychologické projevy

(vyplavování traumat) a o fyzické projevy (nevolnost, zvracení, únava). V práci byla zodpovězena výzkumná otázka zaměřující se na léčebný potenciál ayahuascy. Bylo zjištěno, že ayahuasca může být nástrojem léčení fyzických (migrény) i psychických obtíží (zlepšení vztahů, závislosti, seberozvoj, sebepoznání). Poslední výzkumná otázka se věnovala problematice šamanského turismu. Zájem o ayahuascu narůstá a může představovat problém pro jihoamerické domorodé kulturní tradice, zároveň však může tvořit určitou výhodu pro místní obyvatele, kteří využívají zájmu o ayahuascové ceremonie k výdělku.

8 Seznam použitých zdrojů

APUD, Ismael, 2015. Ayahuasca from Peru to Uruguay: Ritual Design and Redesign through a Distributed Cognition Approach. *Anthropology of Consciousness*. 26(1), 1-27. DOI: 10.1111/anoc.12023.

ARTLIST, 2020. Otto Placht. *Artlist.cz* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/otto-placht-414/>

BOWIE, Fiona, 2008. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál. 335 s. ISBN 978-80-7367-378-9.

ČESKÁ PSYCHEDELICKÁ SPOLEČNOST, 2020. CZEPS *Czeps.org* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://czeps.org/czeps/>

DE RIOS, Marlene Dobkin, 1994. Drug tourism in the Amazon: Why westerners are desperate to find the vanishing primate. *Omni*. 16(4), 6-9. DOI: 10.1177/0047287504272024.

DEKORNE, Jim, 1997. *Psychotropní šamanismus: psychotropní rostliny v čarodějnictví*. Praha: Volvox Globator. Elektronická verze. 656 s. ISBN 80-7207-098-3.

DUBOIS, Thomas, 2011. *Úvod do šamanismu*. Praha: Volvox Globator. 374 s. ISBN 978-80-7207-801-1.

ELIADE, Mircea a Jindřich VACEK, 2017. *Šamanismus a archaické techniky extáze*. 2. vyd. Praha: Argo. 436 s. ISBN 978-80-257-2082-0.

FOTIOU, Evgenia, 2008. Shamanic Tourism and the Commercialization of Ayahuasca. *Peripheria*. 11(1), 12–15.

GONZÁLEZ, Debora et al., 2020. Therapeutic potential of ayahuasca in grief: a prospective, observational study. *Psychopharmacology*. 1(1). DOI: 10.1007/s00213-019-05446-2.

HAGENS, Bethe and Steven LANSKY, 2012. Personal Report: Significance of Community in an Ayahuasca Jungle Diet. *Anthropology of Consciousness*. 23(1). DOI: 10.1111/j.1556-3537.2012.01059.x.

- HARRIS, Rachel, 2017. *Listening to Ayahuasca: New hope for depression, addiction, PTSD, and anxiety*. Novato, California: New World Library. 376 p. ISBN 978-1-60868-403-8.
- HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HORÁK, Miroslav, Petr NOVÁK a Wanda WOZÁRYOVÁ, 2016. *Legal Aspects of the Ayahuasca Consumption in the European Union*. Brno: Mendel University in Brno. ISBN 978-80-7509-459-9.
- HORÁK, Miroslav, Romana LUKÁŠOVÁ a Šárka VOSÁHLOVÁ, 2015. Glokalizace ayahuasky v ČR a možnosti jejího terapeutického využití v místních podmínkách. *Anthropologia integra*. 6(2), 7-13. DOI: 10.5817/AI2015-2-7.
- KAVENSKÁ, Veronika a Šárka VOSÁHLOVÁ, 2013. Zkušenosti s ayahuaskou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika. *E-psychologie*. 7(4), 28-39. ISSN 1802-8853.
- KAVENSKÁ, Veronika, 2013. *Tradiční medicína Jižní Ameriky a její využití v psychoterapii*. Olomouc: Univerzita Palackého. 155 s. ISBN 978-80-244-3340-0.
- LAFRANCE, Adele et al., 2017. Nourishing the Spirit: Exploratory Research on Ayahuasca Experiences along the Continuum of Recovery from Eating Disorders. *Journal of Psychoactive Drugs*. 49(5). DOI: 10.1080/02791072.2017.1361559.
- LUNA, Luis Eduardo, 2002. *Vegetalismo: šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie*. Praha: DharmaGaia. 289 s. ISBN 80-86685-02-0.
- LÜPKE, Geseko, 2009. *Poselství šamanů: rozhovory s léčiteli a medicinmany 21. století*. Praha: Práh. 377 s. ISBN 978-80-7252-262-0.
- MABIT, Jacques, 2007. Ayahuasca in the treatment of addictions. In: *Researchgate.net* [online]. © 2007 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/330400785_Ayahuasca_in_the_treatment_of_addictions
- METZNER, Ralph, 2018. *Ayahuasca jako lék: zkušenosti a léčení*. Olomouc: Fontána. 328 s. ISBN 978-80-7336-931-6.
- MIŠOVIČ, Ján, 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon. 292 s. ISBN 978-80-7419-285-2.

- MV ČR, 1989. Úmluva o psychotropních látkách. *Mvcr.cz* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/umluva-o-psychotropnich-latkach-pdf.aspx>
- NARBY, Jeremy, 2006. *Kosmický had*. Praha: Rybka Publishers. 286 s. ISBN 80-87067-00-2.
- NEURON, 2019. Zápisky z Expedic: Cesta za ayahuascou - část II. *Nfneuron.cz* [online]. 2. 5. 2019 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.nfneuron.cz/novinky/zapisky-z-expedic-cesta-za-ayahuascou-cast-ii>
- OWEN, Bonnie Jean, 2017. *Marketing mysticism and the purchase of pilgrimage: The rise of spiritual tourism in Cusco and Iquitos*. Tucson. Magisterská práce. The University of Arizona. Vedoucí práce Sylvia Tesh. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10150/193281>
- PALHANO-FONTES, Fernando et al., 2019. Rapid antidepressant effects of the psychedelic ayahuasca in treatment-resistant depression: a randomized placebo-controlled trial. *Psychological medicine*. 49(4), 655-663. DOI:10.1017/S0033291718001356.
- POLICIE ČR, 2014. Tabulka – množství větší než malé, duben 2014. *Policie.cz* [online]. © 2014 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/tabulka-mnozstvi-vetsi-nez-male-duben-2014.aspx>
- PRAYAG, Girish et al., 2016. Spirituality, drugs, and tourism: tourists' and shamans' experiences of ayahuasca. *Iquitos, Peru, Tourism Recreation Research*. 41(3). DOI: 10.1080/02508281.2016.1192237.
- REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SACHAHAMBI, 2008. What indigenous groups traditionally use Ayahuasca? In: *Ayahuasca.com* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <http://www.ayahuasca.com/psyche/shamanism/what-indigenous-groups-traditionally-use-ayahuasca/>
- ŠKRABÁKOVÁ, Ludmila, 2013. *Zdraví z pralesa: léčivé rostliny Amazonie: praktické využití a recepty: příběhy rostlin a šamanů*. Praha: Eminent. 281 s. ISBN 978-80-7281-451-0.

- TEMPLE OF THE WAY OF LIGHT, 2020. FAQs. *Templeofthewayoflight.org* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://templeofthewayoflight.org/temple-info/faq/>
- THE THIRD WAVE, 2019. Overview. *Thethirdwave.co* [online]. © 2019 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://thethirdwave.co/retreats/ayahuasca/>
- TRICHTER, Steven, 2010. Ayahuasca Beyond the Amazon: the Benefits and Risks of a Spreading Tradition. *The Journal of Transpersonal Psychology*. 42(2), 131–148. DOI: 10.1016/j.drugpo.2006.11.001.
- WOLFF, Tom et al., 2019. A phenomenology of subjectively relevant experiences induced by ayahuasca. *Upper Amazon vegetalismo tourism*. 3(3), 1–13. DOI: 10.1556/2054.2019.007
- ZELENÝ, Mníslav, 2007. *Malá encyklopedie šamanismu*. Praha: Libri. 360 s. ISBN 978-80-7277-276-6.

9 Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1 Představení respondentů	14
---	----